

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ōrigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Hapanta Ta Hellēnisti Heuriskomena

Origenes

Coloniæ, 1685

Liber Primus. Origenis vita

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79842](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79842)

PETRI DANIELIS HUETII ORIGENIANA.

OPERIS TOTIVS PROLOGVS ET PARTITIO.

COLLIGENTI mihi superstites primigeniorum Origenis Operum reliquias, & in publicam lucem dare paranti, optimum factu visum est, & vulgo utile, nec à Scriptorum ætatis hujus, qui Veterum edendis monumentis operam suam consecrarunt, consuetudine alienum res Origenis referre. Quod parce à nonnullis, indiligenter ab aliis, plene, & animo vel amore vel odiis vacuo à nemine omnino factum adhuc, sedulam & affectibus liberam tractationem exposcebat. Res Origenis dico, non gestas modo, sed cogitatas etiam ab eo, & literis proditas: nec enim agendo solum, sed meditando quoque, commentando & scribendo vitæ suæ otia Origenes partitus est. Quamobrem trifariam dividetur istud quod aggredimur opus. Ac primum ipsius perscribemus vitam, facta, mores, & obitum. Hinc de ejus eruditione disceremus & dogmatis, quæ magnas in Ecclesia dum viveret, majores post ejus excessum turbas conciverunt. Scripta demum ejus, quæ multorum Critica vexavit, attingentur & discernentur.

LIBER PRIMUS ORIGENIS VITA.

Libri primi partitio.

Quatuor capitibus liber iste absolvitur. Primum continet, quidquid natales inter Origenis, & Severi Imperatoris mortem intercessit. Secundum pertinet ab obitu Severi ad initia imperii Maximi. Tertium res Origenis à Maximini primordiis ad Philippi necem gestas complectitur. Quartum à Philippi morte exorsum in Origenis occasu desinit.

I. *Origenis patria, ætas, parentes.* II. *nomen.* III. *cognomenta.* IV. *institutio puerilis, indoles.* V. *præceptores & studia.* VI. *Utrum Ammonium audierit.* VII. *An plures fuerint Origenes, & plures Adamantius.* VIII. *Leonidæ martyrium.* IX. *Origenes Grammaticam publice proficitur, Catechumenos instituit, Martyribus præfuit.* X. *Utrum hoc tempore Cæsarem Appadocia viderit.* XI. *Grammaticæ docende munus abdicat.* XII. *Piæ ejus exercitationes. Plurimi ex ejus discipulis martyrium obeunt.* XIII. *Se ipse evirat.* ^B

ORIGENES genere Ægyptius, Alexandria natus est anno Christi, ut videtur, centesimo octogesimo quinto, annum jam sextum imperante Commodo, nonum vero Christianam rempublicam administrante Eleuthero Papa, Triario Materno, M. Atilio Bradua COSS. Cum enim lecimum septimum ætatis annum egisset cum scribat Eusebius, quo tempore martyrium expetivit pater ejus Leonides, anno nempe Severi decimo, plane ab eo, quem dixi, cardine, vitæ initium videtur duxisse. Biennio juniorem faciunt Fasti Siculi, alique, & in annum qui fuit Clodio Crispino, & Papirio Aeliano COSS. ortum ejus conferunt. Eadem videtur Mariani Scotti ratio, nam in annum Christi 204. Leonidæ martyrium conjicit. Toto vero triennio recentiore credidit Origenem Hermannus Contractus: nonnulli etiam quadriennio. Nos Eusebii sequimur *Ἐκλογισμένῳ*. Pater illi fuit is, quem dixi, Leonides, omni virtutum genere insignis, & sacris disciplinis apprime institutus, Episcopatu etiam, ut scribit Suidas, præditus. Matris nomen silentio Auctores præserunt.

Macrob. l.
1. Saturn.
cap. 21.
Censorin.
cap. 19.
Pausan. in
Corinth.
Salmas. E.
pist. 78.

citationibus, humanarum literarum studiis sacra disciplina praeirent. Erat omnino in A puero ingenium peracre & fervidum, singularis memoria, flagrans & incredibile studium, ut quidquid sibi impositum esset ad discendum non tam exciperet quam arriperet, docentemque Patrem discendo & quaerendo defatigaret. Cum enim selecti e Scriptura sancta loci singulis quibusque diebus memoriae commendandi ipsi proponerentur, proclivi verborum sensu non contentus, satagebat subire ad interiora, & reconditas sententias evolvere, Patremque assidua percontatione lacebaret. Ac puerum quidem immoderata quadam ingenii ubertate superfluentem coeerebat, palamque castigabat; sed felicem nihilominus animi calorem tacitus admirans futurum augurabatur, ut ad maiora aspiraret aliquando, filioque nondum puberi summa omnia iudicio suo tribuebat. Sed quas interdiu blanditias prudentia & gravitas continuerant, eas noctu patrius amor exprimebat; ferunt siquidem dormientis cubiculum pueri saepe ingressum Patrem, nudatum filii pectus, sic tanquam aliquod Spiritus sancti domicilium fuisse exosculatum, Deoque grates egisse, qui se tam felici prole auxisset.

V. Postquam domesticis praeceptionibus roboratus animus publicam lucem quaerere cepit, Clementi Alexandrino, qui Pantani scholam regendam susceperat, in disciplinam traditus est, quo magistro tantum valuit ingeniosi adolescentis exercitatio, ut praeter artium sacrarum disciplinam, ad quam meditationes fere referebat omnes, maximam etiam colligeret memoriae antiquitatis, & Mathematicas ad haec artes, facultatemque oratoriam adjungeret. Applicavit deinde sese ad Ammonium, cognomento Saccam, & in ejus exhedris insignem Philosophiae peritiam comparavit, sed Platonica praesertim, C quae tam altas in ejus animo radices egit, ut succrescentes Christianae doctrinae fruges interficeret; nam Ecclesiae scita fere exigebat ad normam Platonis, & sincera Christi dogmata Platonice, ut ita dicam, coloribus oblinebat. Est apud Wernerum in Fasciculo temporum Alexandri in Hierosolymitano Episcopatu decessorem Narcissum Origenis fuisse magistrum. Tale quidem nihil habet Eusebius; neque certe unde id sumserit Wernerus, comminisci possum. Halloxius Origenem scribit Pantanum quoque praepceptorem audivisse; cui uti assentiamur nulla nos adducunt Veterum testimoniasimo vero refragari etiam videntur; memoriae quippe prodit Eusebius Origenem etiam tum puerum Clementis auditorem fuisse; post Pantanum autem Alexandrinae Scholae Clementem praefuisse. Docendi igitur curam tunc abjecerit Pantanus, cum primum magistris usus est Origenes. Narrant quoque Magdeburgenses inter praepceptores Origenis Huillum recenseri ab Hieronymo in Apologia in Rufinum. Ab Huillo quidem nonnulla monitum fuisse Origenem, quae ad veriorem Scripturae interpretationem pertinerent, narrat Hieronymus. Quod si praepceptor dicendus est, qui errantem meliora pro tempore amice submonet, profecto quicumque literis damus operam nostri invicem praepceptores sumus, quippe qui nos invicem monitis juvamus & consiliis, & hanc veniam petimusque, damusque vicissim.

VI. Duo porro hic videnda sunt, utrum Ammonium audiverit Origenes; tum pluresne hujus nominis ex Ammonii schola prodierint: haec enim a vitis erudit in utramque partem disputata sunt. Priorem quaestionem agitat Baronius ad annum Christi 234. E mirarique se dicit, qui audire Ammonium potuerit Origenes Ammonio fere aetate superpar, & aliorum ipse institutioni ante annum aetatis tricesimum praefectus. Quasi non his saepe temporibus, ut pluribus probabimus infra, jam grandes natu viri scholas frequentarint; & hujus ipsius Ammonii discipulus Plotinus, ad eum audiendum annos viginti octo natus non accesserit, annosque cum undecim audiverit: quasi Catechumenis fidei Christianae rudimenta tradere, & Grammaticam publice profiteri non potuerit Origenes; ipse successivis horis sepositum ad audiendum Ammonium tempus habere. Neque vero post Porphyrij, Eusebij, Nicephori, & Suidae testimonium, quin Ammonio magistro usus sit, potest dubitari.

VII. Spissior est & reconditior altera quaestio, cujus accurate pertractandi commodum nacti locum, non disputabimus tantum, pluresne Origenes ex Ammonii schola orti sint, sed ab unione etiam & eodem Origene duplex Origenistarum Haereticorum secta profecta sit, tum etiam multiplexne fuerit Adamantius. Per mihi sane placet Henrici Valerii sententia, viri Ecclesiasticae juxta & profanae antiquitatis literate periti. Is in luculentis ad Eusebii Historiam Annotationibus geminum Origenem Ammonio operam ad audiendum dedisse scribit, alterum Adamantium nostrum; alterum illum qui cum Herennio, & Plotino a condiscipulatu conjuncte vixit, & cujus frequens occurrit mentio in Vita Plotini a Porphyrio conscripta, & in libri de fine a Longino lucubrati fragmento, quod huic ipsi Vitae Porphyrius intexuit. Rationes quibus id adstruit Vir doctus brevi complectar, Adamantium Origenem Ammonii auditorem multam ex scriptis apud

Magdeb.
Cent. 3. c. 10.
Hieron.
Apol. libr.
1. cap. 3.

LIBER PRIMUS.

A apud posteros gloriam fuisse consecutum à Porphyrio traditum est; at Origenem alterum Plotini sodalem nihil præter libellum de Dæmonibus scriptum reliquisse do- centiædem Porphyrius, & Longinus. Imperantibus præterea Gallo & Volusiano Ori- genem eum, qui Adamantius usurpatur, extremum clausisse diem prodit Eusebius; Ori- genem vero alterum sub Gallieno librum quemdam elaborasse in eadem Plotini vita scri- ptum Porphyrius reliquit. Quibus tertium illud argumentum addo. Origenem Ada- mantium sibi valde adolescenti cognitum aliquando fuisse Porphyrius tradidit; quod non dixisset profecto, si diuturna sibi cum illo & constans intercessisset necessitudo: Origenis autem alterius Romæ condiscipulum & æqualem fuisse Porphyrium memoriæ prodidit Eunapius. Sane imperium tenente Philippo iter Romam neutiquam suscepisse Ori- genem Adamantium, & Roma omnino per id tempus abfuisse certissimum est; nec enim tam longam peregrinationem credibile est silentio fuisse prætermisuros Eusebium, & Hieronymum: at Origenem alterum ad Plotinum Romæ tum in Scholis publice dis- sentem accessisse auctor est idem Porphyrius. Id si animadvertisset Baronius, neque con- tra Eusebii fidem Origenem Adamantium, quem ab alio non distinxit, secundo Romam abiisse ad Fabianum Papam purgandi sui causâ excogitasset, neque Poslevino & Halloxio idem ut crederent causam præbuisset: hoc enim unus ille Porphyrii locus Viro magno persuasit. Quemadmodum autem duos Origenes in unum confuderunt nonnulli, ita ex uno & eodem Origene Leonidæ filio duos Origenes alii effinxerunt, verum alterum, à quo orti sunt Origenistæ simpliciter dicti; alterum Origenistarum, qui Fædi cognomi- nati sunt, principem & antesignanum. Id miror temere nonnullos affirmare, quod igno- rare se testatur Epiphanius scriptor locupletissimus, & proximus temporum illorum Epi- phanii verba parum sincere reddidit Augustinus: eum enim conceptis verbis nescire se professus fuisset Epiphanius, an ab Adamantio Origene, an ab alio impuri Origenistæ propagati sint, hæc ita reddidit Augustinus: *Origeniani à quodam Origene dicti sunt, non ab illo qui fere omnibus notus est, sed ab alio nescio quo, de quo vel sectatoribus ejus Epiphanius lo- quens, &c.* Vitiatam ab Augustino sententiam nova accessione scævavit Augustini simius Prædestinatio auctor, quem edidit Sirmondus; sic enim scripsit: *Quadragesimam & secundam Hæresim Origeniani inchoaverunt, à quodam Origene, non illo qui fere omnibus notus est, sed alio Syro quodam sceleratissimo.* Verba hæc Augustini: *sed ab alio nescio quo*, videtur fallâ hac le- ctione depravasse: *sed alio Syro quodam.* Idem capite sequenti alium nobis obtrudit Ori- genem ab Adamantio nostro diversum, dogmatum eorum auctorem, quorum Adamantium Epiphanius accusavit. Sophronius Hierosolymitanus ab Epiphanio inductus, geminum quoque Origenem, alterum antiquiorem, Adamantium alterum commemorat in Epistola ad Sergium: quod observatione sua dignum Photius existimavit. In eadem causâ est Jo- hannes Damascenus, geminum fingens Origenem, unde duplices orti sint Origenistæ, Fædi, & Adamantii sectatores. Atque item Guido Carmelita, Elnensis Episcopus, qui in lib. De signamentum idem arripuit. Atque ita duone extiterint Origenes Origenistarum principes addubita vit Epiphanius; asseverarunt Augustinus, Sophronius, & Johannes Damascenus; tres autem finxit Auctor Prædestinati, scriptor nequam, ut vel ex eo conjicias quod eo- dem capite Pamphilum martyrem, Episcopum aliquando fuisse tradit. Quod autem as- severavit Augustinus, negavit id diserte Baronius, & causas cur duplex fingeretur Ori- genes acute perverstigavit. Memoratus potro ab Eunapio Origenes ille quem diximus, Porphyrii & Amelii condiscipulus, idemne sit ac sodalis ille Plotini, an alius, non satis extat; nam qui cum Plotino Ammonium audiavit Origenes, Plotini æqualis fuit & ami- cus, nec doctrina inferior, ut ei ad se audiendum forte venienti erubescens assurgeret Plotinus, nec coram eo verba facere sustineret: at laudatus ab Eunapio Origenes alter Plotini scholam videtur frequentasse, quippe qui Porphyrii & Amelii Romæ condisci- pulus fuerit, quorum utrumque Plotini doctrinam Romæ capevisse constat. Id si sit, Ori- genes duos iisdem temporibus cum Plotino Romæ conjunctissime vixisse dicendum est, F alterum ejus condiscipulum, discipulum alterum. Quartum ad hæc Origenem, Egy- ptium & ipsum, atque itidem Presbyterum, & Ammonii alterius sodalem, verum Ada- mantio Origene recentiore, & Athanasio Alexandrino Episcopo coævum, à Palladio in Lausiâ, & Nicephoro Callisti commemoratum addam: reliquos hujus nominis li- teratorum diligentia investigandos relinquam. Cautionem præterea à studiosis adhiberi velim, ne quotiescunque Adamantii mentio in Scriptoribus Ecclesiasticis incidet, eun- dem statim hunc arbitrentur esse ac Origenem: id enim nominis, præter alios, Auctori cuidam Christiano fuit, quem ab Origene caute distinguens Theodoretus, utriusque scriptis ad contextendam Hæreticarum fabularum Epitomen ulum se non semel profi- tetur.

VIII, Decimum fere & septimum ætatis annum exegerat Origenes, cum Christi Ec- clesiam

Porphyr.
apud Euf.
Hist. lib.
6. cap. 19.

Baron. ad
A. 248.

Epiphan.
Her. 63.
c. 1. & Her.
64. cap. 3.
Augustin.
lib. de Her.
cap. 42.
Prædestin.
Her. 42.

Phot. Cod.
231.
Io. Damas.
in lib. De
Hæresib.
Guido
Carmel. in
Summa de
Hæresib.

Baron. ad
A. 256.
Eunap. in
vit. Porph.

clesiam modis omnibus vexare aggressus est Severus Imperator. Cum enim per totum orbem sese Christiana fides effunderet, veritus quippe est vir cautus ac diligens, ne hinc aliqua existeret rerum conversio. Toti itaque Ecclesiae bellum atrox indixit. Aegypto tunc praeerat cum imperio Latus, qui ut Imperatori fidem suam praeferret ac diligentiam, in Aegyptios Christianos, sed in Alexandrinos praecipue ferino ritu deservivit. Tum vero Origenem ingens martyrii cupido incescit, quise cum hoc fecisset, egregium scilicet vitae fructum cepisse arbitratur. Praesensit id mater, & precibus ac rationibus excogitatis vix filii propositum repressit. Quod omnibus porro votis concupiverat filius, id repente patri obiectum est: qui in vincula Christi nomine coniectus, morti destinatur. Soporitum martyrii desiderium in Origenis animo excitavit Leonidae constantia, ut quavis sibi potius subeunda tormenta, quam a sperata martyrii gloria discedendum putaret. At mater adhibitis frustra fletibus filii impetum tardavit arte, & occultis ipsius vestimentis invitem domi retinuit. Itaque quod ipse facere non potuit, patri ut faceret literarum adhortationibus auctor fuit: quibus confirmator effectus Leonides capitis supplicium tulit, anno, ut dixi, Severi decimo, ad X. Cal. Majas, ad quem diem mors ejus refertur in Romano Martyrologio. Bona ejus, quibus familiam dum viveret honeste toleraverat, fisco sunt addicta: atque ita Origenis, cum matre ac sex parvulis fratribus in summa egestate & luctu relictis, opes omnes contusae sunt. Christianis favebat Alexandria nobilis & opulenta mulier, & facultatibus suis sublevabat inopes, sed Orthodoxos ab Haereticis parum caute discernebat: nam Paulum quemdam Antiochenum, inter Alexandrinos Haereticos primas tenentem, non opibus solum fovit, sed domi etiam exceptum in filium adoptavit. Origenis illa quoque casum miserata, pueri languescere non sivit industriam, & animum incultu torpere; sed victu, ceterisque rebus commode & liberaliter habuit. Inde Origeni aliqua cum Paulo intercessit consuetudo: sed quamvis ad hunc propter eloquentiam homines non Haeretici modo, sed Orthodoxi etiam concurrerent, nunquam adduci potuit Origenes ut precationum cum eo consociaret usum, quod Ecclesiae legibus vetitum esse meminerat. Non leviter hic ab Eusebio, quem tamen affectatur palam, sed hoc loco, ut videtur, intellexit parum, dissentit Nicephorus: Paulum quippe divitis hujus sceminae maritum fuisse scribit, Origenem adoptione filium; quod ex male acceptis Eusebii verbis sensisse illum statim intelliget, qui verba ejus contenderit cum Eusebianis, vel Rufini interpretationem cum utroque contulerit.

Niceph. lib.
5. cap. 5.

IX. Acceptum incommodum diligentia sarcire cupiens Origenes, & fortunam industria sublevare, traditam sibi a Patre humaniorum doctrinarum cognitionem acerrimis studiis excoluit, tantosque fecit in Grammaticis disciplinis progressus, ut eas publice docendas susciperet. Hinc largus illi ad usus vitae necessarios proventus. Ethnicos autem adeo illexerat Christi religio, ut metu fugatis Ecclesiae Doctoribus, confluerent ad Origenem adhuc adolescentem, sed doctrina in adolescentia & virtute conspicuum, ab eoque sacra sibi dogmata exponi vellent. Cujus sermonibus affecti plerique, Christi suscepta fide, in intimam ejus familiaritatem sese adjunxerunt. Itaque Alexandriae Ecclesiae Episcopus Demetrius, non felicius Christianorum res in Aegypto reparare se posse credidit, quam si Catechumenorum curam uni Origeni octodecim annos nato demandaret. Utrasque hic igitur sustinebat partes, Literatoris, & Catechista.

Nova interim Aquilae Alexandriae Praefecti in Ecclesiam detonuit Persecutio, in eaque Origenes singularibus fidei, pietatis, ac constantiae speciminibus editis magnam sibi inter Christianos famam & gratiam peperit. Cum enim traherentur ad necem Martyres Christi, obvios amplectebatur, affectabatur cunctes, morientibus aderat, & tormentorum savitiam allocutionibus & solatiis levabat. Unde circumstantis populi conversa in se iracundia, lapidibus appetitus, cum nefariorum hominum vix effugisset manus, statim domus ejus, quam frequentari Catechumenis adverterant, armatis hominibus circumfessa est. Mihi imprimis eorum probatur opinio, qui tempestati huic egregium Origenis facinus, ab Epiphonio commemoratum adjungunt, quando eum adrafo vertice, quales Aegyptiorum Deorum ministri esse solent, profani Serapidis gradibus statuentes Ethnici, palmarum ramos praeberere jusserunt Sacerdotibus, qui ad obeunda sacra ascendebant, quo more eorum gravissimae caeremoniae continentur. Acceptis ille palmarum furculis, praesenti animo & erecto, adstantes alta voce sic allocutus est: Adeste, accipite rimum, non Templi Idolis consecrati, sed Christi. Quibus Gentilium in se concitatis animis, fugere, latitare, & latere crebro commutare coactus est.

Epiphon.
Har. 64.
cap. 1.

X. Alexandria sub idem tempus excessisse ipsum, & Caesaream Cappadociae confugisse censet Baronius, Palladii auctoritate permotus, qui Origenem scribit, cum Gentilium vexationem fugeret, Caesarea apud Julianam virginem delituisse biennio, & in literis animum habuisse. Deinde haec subnectit: ἔχον δὲ τὰ ταῦτα ἐν τῇ καλαίστῳ ἐκείνῃ

ἐκείνῃ

LIBER PRIMUS.

A *ἡμεῖς, ὅτι ἐν ἐκείνῳ χειρὶ ἀνεγέρθη· τὸ τοῦ βιβλίου εὐρον ἐν τῷ παλαιῷ ἱουδαίῳ παραδόντι ἐν χειρὶ αὐτοῦ, κρυπτόμενον· καὶ γὰρ αὐτῷ, ὅτις ἔλεγε παρ' αὐτοῦ συμμάχῳ τῷ ἱερωνίμῳ ὅτι ἱουδαίῳ αὐτὸ εἰληφέναι.* Manifesto hæc sibi repugnant: nam si librum illum manu sua exaravit Origenes, quomodo illum à Symmacho habere potuit Juliana? quomodo eum apud Julianam Origenes reperire? Lege, *ὅτι ἐν ἐκείνῳ*, proclivia fient omnia. Scse in antiquissimo libro verba hæc manu Origenis scripta reperisse ait Palladius; *Hunc librum inveni apud Julianam virginem, in Cæsarea civitate, dum apud ipsam laterem, quæ illum ab ipso Symmacho interprete Iudeorum se accepisse referebat.* Quoniam autem alibi docet Eusebius Symmachi Commentarios in Evangelium Matthæi, & ab eo concinnatam Scripturæ interpretationem, à Juliana Origenem accepisse, quæ ea porro jure successionis ab ipso Symmacho habebat, inde collegit Baronius. *Euseb. Hist. lib. 6. cap. 17.*

B ex iis Symmachi libris memoratis ab Eusebio unum eum fuisse, quem manu Origenis notatum vidit Palladius; vel Commentarios nempe in Matthæum, vel Interpretationem ipsam Scripturæ. Præterea non alia Origenem de causâ latuisse apud Julianam censuit, quam ut aliquam Ethnicorum adversus Christianos persecutionem devitaret, vel Severi scilicet, vel Maximini, vel Decii: cum Maximini autem vel Decii ætate hi jam Symmachi libri exissent in lucem, & ad Origenis proinde notitiam venissent, tum certe ab eo fuisse inventos, dum Severi bellum in Ecclesiam ferveret. Halloxiū traxit in assensum ea Baronii ratio, quam accuratius tamen excutiamus. Quem librum Origenis manu notatum vidisse se ait Palladius, is erat antiquissimus: atqui Palladium ducentis circiter annis Symmachus antecessit. An vero ducentorum annorum codex, antiquissimus dici possit, existiment eruditi, qui sciunt quot sæcula ejusmodi codices durando vincere soliti sint. Symmachum ergo liber iste auctorem non habuit. Quos autem à Juliana Symmachi libros accepisse Origenem prodit Eusebius, ab ipso fuerunt Symmacho elaborati. Ad hæc fuit *ἡμεῖς* ille Codex quem vidit Palladius: at neque Symmachi Commentarios, neque Scripturæ Interpretationem, *ἡμεῖς* fuisse scripta cuiquam bene sano persuadebitur. Alius ergo fuit ille Palladio commemoratus liber, alii Eusebio. Nec mirum sane utrosque à Juliana accepisse Origenem, cum verisimile sit universam Symmachi Bibliothecam ad Julianam hæreditario jure pervenisse, cujus ipsa deinde Origeni copiam fecerit. Hinc ergo frustra concludit Baronius Symmachi interpretationem & Commentarios tunc ab Origene fuisse inventos, cum imperium teneret Severus, & Ecclesiam male haberet, propterea quod jam tum in Origenis, omniumque adeo manus venerant, cum Maximinus, aut Decius Christianam rem publicam oppugnarunt. Ac si fieri non potuerit, ut quamvis jam innotuissent multis hæc lucubrationes Symmachi, ipsum tamen Origenem aliis distinctum rebus effugerint. Eandem ejus latitationem narrat Eusebius, ipsumque ait ex ædibus in ædes fugientem migrasse, non ex urbibus in urbes; & tota urbe neutiquam potuisse occultari, non vero Alexandrinis finibus excessisse. Tum continuo subjicit tot ejus exemplo ad Christi partes fuisse adductos, ut crescente indies Catechumenorum numero, quos ipsi soli instituendos commiserat Demetrius Alexandrinus Episcopus, Grammaticæ artis professione se abdicaverit. Quibus ita ab Eusebio conjunctis quis tam longinquum, tamque diuturnum iter putet intercessisse? Cum illud ergo tempori huic minime possit aptari, commodius aliud infra reperire conabimur.

XI. Confluente indies ad Origenem, ut dixi, auditorum numero, quos partim Grammaticæ studium, partim Christianæ doctrinæ percipiendæ cupiditas alliciebat, parum sibi convenire credidit tradere elementa literarum, qui Verbo Dei hominum mentes posset imbuiere. Quamobrem abrogavit sibi tradendæ Grammaticæ munus, & ad celebrandas meliores doctrinas se convertit. Atque hinc imminutos rei familiaris fructus ut sarciret, professorio muneri utiles libros, quorum pretiosa ipsi suppellex erat, distraxit omnes, ac diurnæ quatuor obolorum pensionis pretio vendidit, ne operi suo destinatum domesticæ rei sollicitudo retraheret.

XII. Ad rerum divinarum studium accessit etiam virtutum omnium, quæ essent Christiano dignæ, usus assiduus. Dies docendo, noctes legendo conterebat. Jejunia longa, somni breves, quos humilitatum, vel in stercora abjectus capiebat. Frigoris ad hæc patientissimus; vini, olei, aliarumque rerum, quibus irritatur gula, & ad laborem ferendum remollescunt homines, abstinentissimus, usque adeo ut tentaretur valetudine, & stomacho laboraret. Christianum Philosophum vere dixisses. Cujus tanta fuit inter Gentiles Philosophos, & Christianos admirabilitas, ut ad ejus imitationem totos se componerent, ipsiusque adhortationibus incensi palmam martyrii consequerentur. Hinc illi Plutarchi, Heraclides, Sereni, Heraides, & Herones, quorum morte Christiana res valde illustrata est.

XIII. Interea dum hæc geruntur corpus suum evirare Origenes ausus est, sive ferro excelsis genitalibus, ut crediderunt Hieronymus, & Nicephorus; sive medicamento exci-

catis

Hier. Ep. 65
Niceph. lib.
5. cap. 8.

ORIGENIANORUM

Epiphan.
Har. 64.
cap. 3.

catis, ut aliis persuasum est: rem enim Epiphanius in incerto reliquit. Quamquam verisimi-
lius est medicamine imposito extinxisse genitalem vim, quam gladio verenda amputasse:
non quod existimem, id si fecisset, levitatem oris prodituram fuisse factum, quod summa
cura occultum habere voluit; certum est enim barbam ei non defluere, si quis jam vesti-
ceps aut barbatus exectionem patiatur: sed propter horrorem facti; nam quis ita in se sa-
visse puter hominem non insanum, cum mollioribus uti posset remediis, unde idem com-
modum capiebat? Certe si quid amplius conjectura tribuendum est, cicutam genitali-
bus illevisse crediderim, quam Athenienses Hierophantas ad compescendam libidinem
adhibere solitos ipse prodidit lib. 7. contr. Cell. 2. eis μὲν σου, inquit παρ' ἀθανάτων ἱερογάντης,
ἰδὲ πεπιστευμένῳ· ἰαυτῷ τὰς ἀρσενικάς ὀρέξεις, ὡς κύβητος ἀντὶ τοῦ συνδύμου, καὶ κρατεῖν αὐτοῦ εἰς ὅσον ἐλάτῃ,
κατακτείνεις τὰ ἀρσενικά μὴ καὶ θανάτου ἵκανοῖς; ἀπὸ τῆς τοιοῦτης ἀρετῆς τὴν νενομισμένην παρ' ἀθανάτων ἀντιστά-
την cicutam masculis partibus: cohibenda quippe veneris gratia cicutam locis illis admoveri
tradunt Dioscorides & Plinius, non sorberi, uti factum ab Hierophantis memorat Hiero-
nymus lib. 1. adv. Jovinian.

Dioscor.
lib. 4. c. 79.
Plin. lib. 25
cap. 3.

Causa cur id faceret, complures Origeni fuere. Ventitabant ad eum puellae, fidei Chri-
stianae & studiorum gratia: quam hominum autem ingenium a labore proclive esset ad
libidinem optime intelligebat, verebaturque ne ex frequenti virginum consortio corpus
in ipso juventutis flexu male sui compos ad voluptatem impelleretur. Commovebatur ad
hanc effatio Christi, quo se ipsos propter coeleste regnum evirasse nonnullos pronuntiaverat.
Id cum praeter germanam sententiam accepisset, pravis, ut opinor, deceptus Valerium
Haereticorum expositionibus, qui aetatem ejus praecesserant, sibi soliti fuerant virilia
execrare, nova ista in eo religio incescit. Et jam aliis inductus Christi verbis, a legitimo sen-
su detortis, unicam sibi tantum habebat tunicam, abjectis calceamentis nudis incedebat
pedibus, nec ullo modo vel in crastinum, vel in longitudinem consulebat. Aliam praeterea
de hac re Origeni fuisse causam scribit Eusebius; ne scilicet ex crebris puellarum ad se fectio-
nibus & alloquiis obrectandi occasionem haberet malevolentia. At repugnat quod mox
subjungit, operam dedisse Origenem, ut factum illud occultaretur: nam si occultavit, quo-
modo rumores hominum ignorabile factum sopire potuit, quod evulgandum erat ad male-
dicentiam & obsecros rumores compescendos? Ad annum Severi decimum quartum per-
tinere hac suspicatur Baronius: quorum tempus neutiquam Eusebius designavit. Id si sit,
annum tunc egerit Origenes vigesimum primum.

Matth. 19.
12.

Euseb. lib.
6. cap. 8.

Baron. ad
A. 230.
Hollox. lib.
4. Orig.
def. Quasi.
9.

Nican.
Concil.
Can. 1.
Arel. Con-
cil. Can. 7.

Magna vero hic doctorum hominum concertatio est, laudene ejusmodi facinus, an vi-
tuperatione dignum sit. Aperte damnat Baronius, multisque sententiam suam argumen-
tis tuetur, sed quae ad eam fere, quae ferro sit, evirationem pertinent. Contra ea Halloxi-
us, non excusat modo, sed dilaudat. Ego singula ab utraque parte collecta non referam;
quod ipse sentio, paucis exponam. Certum est voluntariam sui ipsius exectionem, eam di-
co quae sit gladio, veritam esse Apostolicis Canonibus 22. & 24. At eorum dubia est aucto-
ritas, & penitus ab Halloxio respuitur. Eandem damnavit extincto jamdiu Origene Ni-
caenum Concilium, damnavit & Arelatense. Ipsi quoque Eusebio, perpetuo licet Origenis
laudatori, vacordia hujus vituperationem vis veritatis expressit. Sed quid aliena conqui-
rimus, cum domestica suppeditent testimonia? Utramque castrationem, & quae exectio-
ne, & quae exiccatione perficitur, damnavit demum Origenes, aliosque ne simile quid in se
aliquando conciperent, vehementer absterruit, cum aliis locis, tum praesertim suis in Mat-
thaeum Commentariis. Locus habetur Tom. 15, ad cap. 19. v. 12. quem omnino consuli
velim.

Discipulos suos & familiares facinus suum celaverat Origenes, dubius animi laudine sibi,
an probro ducendum foret. Rem tamen comperit Demetrius, quam vehementer admira-
tus primum, tum laudibus etiam prosecutus, confirmavit Origenem, strenueque susceptum
munus iussit traducere. Tum hic denique remotis impedimentis, universos ad se erudiendi
caussa venientes nullo sexus discrimine admisit. In eorum autem institutione summa se tra-
ctavit diligentia, omneque suum otium ad eorum negotium contulit.

CAPUT SECUNDUM.

I. Severi Imperatoris obitus. Origenes Romam proficiscitur, II. Alexandriam redit,
III. Ebraicam linguam condiscit, IV. Ambrosium ad Christi fidem convertit, V. accer-
situr in Arabiam, redit Alexandriam, VI. Palaestinam petit, Alexandriam redit, VII. a
Mammæa accersitur Antiochiam, Alexandriam re-vertitur, VIII. Scripturam sacram
Commen-

A Commentariis illustrare aggreditur, IX. Commentarios in Iohannem, & in alios Scripturæ libros inchoat, X. in Achaïam per Palaestinam proficiscitur, XI. Athenis discedens Epheso iter habet, XII. Casareæ Presbyter jam ante fuerat ordinatus. Alexandria pellitur, XIII. Cum ne vitaretur ab Æthiopo, Idolis sacrificasset, XIV. Casaream Palaestinae concedit. XV. Confutantur nonnulli, qui Origenem ab Heracla Alexandria depulsum fuisse scripserunt. XVI. Ecclesiastica munia obit: à multis fovetur Ecclesiis: XVII. Palaestinam perlustrat. XVIII. Utrum viginti & octo annos Tyri transegerit. XIX. Gregorium Thaumaturgum & Athenodorum fratres, aliosque in literis sacris & profanis instituit, Isaiam & Ezechielem Commentariis exponit.

I. SEVERUM interim, cum jam aliquoties interficere adortus esse Caracalla filius, mors ex ægritudine consecuta est, expleto Imperii decimo octavo anno, ætatis vigesimum sextum agente Origene. Hic post aliquot deinde annos Romam ire contendit, Romanæ Ecclesiæ vivendæ studio, cui tunc præerat Zephyrinus Papa. Tempus itineris ab Eusebio prætermisum conjectura allequitur Baronio, & in primum Elagabali rejicit annum, qui Zephyrini decimus octavus, & postremus fuit, causamque protectioni Mammæam Alexandri matrem dedisse suspicatur, cum post accessum ad se Antiochiam Origenem, Elagabalum Imperium ineuntem Romam esset comitata. Verum hæc aliter Eusebio temporibus divisa sunt: tunc enim à Mammæa Antiochiam accitum fuisse Origenem satis aperte significat, & disertis quoque verbis post illum Suidas, cum rerum potiretur filius ejus Alexander. Qui postquam Imperium adeptus est, non alias Antiochiam ivit Mammæa, quam cum Perlas Romanis finibus imminentes bello refutare aggressus est. Hæc multis post Zephyrini obitum annis inciderunt. Cum autem Imperator renuntiatus est Elagabalus, Emesæ commorabatur Mammæa, neque in tanta rerum conversione curiosis auditionibus operam dare potuisse verisimile est. Equænam porro causa fuerit Baronio, cur incertam Origenianæ in Italiam protectionis occasionem comminisceretur, Mammææ nempe affectandæ studium, cum veram expresserit Eusebius, Romanæ nimirum Ecclesiæ, omnium, ut ipse scribit, antiquissimæ, penitus cognoscendæ desiderium, non video. Hoc ergo iter Severi inter obitum, qui anno Zephyrini undecimo contigit, ipsiusque Zephyrini mortem, quæ ad alterum Elagabali annum pertinet, conferre satis habeamus: à tempore autem præcisè designando, cum ne conjecturæ quidem locum nobis Veterum monumenta præbeant, abstinemus. Id in decimo tertio Zephyrini anno Historici quidam constituunt, quod ab Eusebii rationibus non discrepat, & mihi satis probatur.

II. Propere perlustrata Roma, statim Alexandriam Origenes repetiit, traditaque ei rursum est à Demetrio Catechumenorum Christianis dogmatis imbuendorum cura. Quo cum in opere, omisissis cæteris studiis, dies ac noctes urgeretur, nec sibi ad Scripturæ, divinæque rerum pervestigationem reliqui quidquam facere posset, docendi munus cum Heracla, qui tum cæteris ejus præstabat discipulis, ita partitus est, ut rudioribus prima doctrinæ Christianæ elementa hic traderet, maturiores ille & jam usu peritos reconditis dogmatis instrueret.

III. Hinc aliquantum lucratus otii, eo ad enodandas Scripturæ obscuriores intelligentias usus est, seque in eo studio quotidianis commentationibus diligenter subegit. Verum cum operam suam absque Hebræicæ linguæ notitia frustra consumi intellexisset, id quoque ornamentum ac reliquas doctrinæ suæ laudes adjunxit. Johannes Trithemius in libro de scriptoribus Ecclesiasticis res Origenis literis prosequens, ipsum ait jam senem contra suam ætatem linguam Hebræicam didicisse. Perperam nempe accepit ista Hieronymi: Tantum in Scripturis divinis habuit studii, ut etiam Hebræam linguam contra ætatis, gentisque suæ naturam edisceret. Quæ sic intelligo, jam virilem ætatem adeptum Adamantium, quæ ætas Grammaticas tricas ac quisquillas aspernari solet, & gravioribus studiis delectari, eo tamen demisisse animum, ut in hac arte se exerceret. Nulla illic senectutis significatio. Magdeburgenses vero idem narrant his verbis: Itaque otii aliquantulum nactus, ad discendam linguam Hebræam, suæ aliqui naturæ adversam, ut Suidas ait, animum adjecit. Quæ illic habet Suidas, è Græca transtulit interpretatione Hieronymiani Operis de scriptoribus Ecclesiasticis, ubi proxime adducta Hieronymi verba sic reddita sunt: ὡς καὶ τὸν ἱβραϊκὸν διάλεκτον ἐκαστηρικῶς τῇ τε ἡλικίᾳ, καὶ τῇ δυνάμει φρεσὶ ἐκμαθεῖν. Quod de Alexandrinæ gentis natura dixit Hieronymus, quæ juxta Græcorum omnium consuetudinem linguarum exoticarum notitiam contemnebat, id ad Origenis ipsius naturam Interpres pessime retulit. Unde fraus Suidæ ac Magdeburgensibus facta.

IV. Erat per id tempus Alexandria vit opibus ac dignitate florens, ingenio etiam spec-

b

ctatus

status & doctrina. Hunc Valentini errore, qui tunc in Ægypto vigeat, Marcionis alii, A
implicitum fuisse scribunt. Commode utrique: maxima liquidem utriusque hæreseos af-
finitas fuit, dogmatumque consensus. Sabellianum fuisse quidam etiam prodiderunt: hoc
est Noëtianum, Sabellius quippe statim post Origenis obitum Noëti præceptoris sui delira-
menta renovavit. Crebro ad Origenem ventitabat Ambrosius cum aliis partim Hæreticis,
partim Ethnicis Philosophis, qui viri nomine ac doctrina pertrahebantur. Nam rerum divi-
narum documentis Philosophiæ quoque, Mathematicarum & humanarum disciplinarum
præcepta aspergens, auditores erudiebat pro uniuscujusque captu: nec parum iis doctrinis
inesse censebat ad sacra percipienda adjumenti. Adversus hunc ita affectus est Ambrosius, ut
ejuratis erroribus saniori doctrina instituendum ei se traderet, ad ejusque societatem sese pe-
nitentius applicaret. Tunc imperasse Caracallam agnoscit Baronius, cum ad Christi fidem con- B
versus est Ambrosius. Idem tamen Origenem Roma Alexandriam rediisse docet postremis
Zephyrini temporibus, recens adepto Imperium Elagabalo: cum Ambrosii conversionem
præcesserit hæc Origenis reditio. Plane suo sibi gladio jugulatur.

Baron. ad
A. 220. N.
6. & 12.

V. Iisdem fere temporibus militarem hominem Alexandriam mittit Arabiæ Præfex, cum
litteris ad Demetrium Episcopum, & ad Ægypti Præfectum, quibus vehementer orabat, O-
rigenem ad se confestim mitterent, velle se de rebus divinis cum eo communicare, ejusque
doctrinæ fieri participem. Æquissimæ postulationi annuit uterque. Ablegatus ad eum con-
tinuo Origenes, & refelicit explicata Alexandriam sine mora reversus est. Quod autem
asserit Halloxius, minime dubium esse quin ad audiendum Hippolytum in Ecclesia quadam
verba facientem per id tempus accedens Origenes, designatus ab eo, & honoris gratia ad C
stantibus fuerit monstratus, ut factum refert Hieronymus, indiget id quidem probatione:
cum enim ex Arabia excesserit Hippolytus, & in Italia demum martyrium obierit, huic ali-
bi passim occurrere potuit Origenes, & concionanti a desse.

Hier. libr.
De script.
Ecc. in
Hippolyto.

VI. Non multo post Alexandria clam exiit, arma impia Caracallæ fugiens, quibus
funestissimam Alexandrinis cladem intulit. Annus trahebatur Christi 215. Caracallæ quin-
tus, ætatis circiter trigessimus agente Origene. Secessit ille in Palæstinam, & Cæsareæ
sedem posuit: ubi tantus ei ab Episcopis honos habitus est, ut nondum licet Presbytero, sed
Laico etiam tum deferretur negotium Scripturæ publice in Ecclesia explanandæ, præsen-
tibus Episcopis. Ægre tulit Demetrius, & tanquam præter fas ab Episcopis & Origene
attentatum scriptis ad eos epistolis damnavit. Factum rationibus, aliorumque Episcopo- D
rum auctoritate & exemplo exularunt Theodotus (Theotechnum Photius appellat)
Cæsareæ Episcopus, Hierosolymæ Alexander. Nec ita tamen placarunt Demetrium, ut
non Origenem per litteras, missosque Diaconos revocaret. Paruit ille mandatis, & rever-
sus in patriam consueto sese muneri restituit. Castiganda hic Halloxii, aliorumque indili-
gentia, qui prius hoc Origenis in Palæstinam iter confuderunt cum altero paulo post a no-
bis narrando quod ad Achaia Episcopos proficiscens per ea loca habuit: utramque enim
professionem caute distinxit Eusebius, prioremque ante Caracallæ interitum ab Origene
susceptam narrat libr. 6. hist. cap. 19. posteriorem temporibus iis deputat, quibus Philo-
Antiocheno Episcopo succcessit Zebinus: locus extat libr. 6. hist. cap. 23. Episcopatum autem
Zebinus inivit sub Alexandro Severo, ut est in Eusebiano Chronico. Id quod alio ipse loco E
Halloxius animadvertit.

Theod. Cod.
108. & 152.

VII. Coorto interea Romanos inter & Persas bello, Antiochiam venit Alexander
Severus, Mammæa matre comitatus, quæ uterat natione Syra, & rerum Judaicarum ac
Christianarum aliquem perceperat usum, Origenem cujus tunc passim celebrabatur no-
men, missis militari satellitio ad sese accersivit, explorandæ hominis doctrinæ, majorisque
Christi notitiæ adipiscendæ causâ. Multis apud illam de Deo sermonibus habitis, exacto
illic non modico tempore ad intermissa studia Alexandriam properavit. Hanc Origenis
peregrinationem temporibus illis conjungens, scio me Chronologorum aliquot rationi-
bus repugnare, qui ad extremos Alexandri Severi annos Persicam expeditionem refe-
runt, cum multo ante exitum Alexandri visere ad Mammæam Origenem ivisse certum sit, F
At nobis favent Eusebii *ἱστοριαι*, quibus in hac historia perpetuo adhæremus: nam

Euseb. l. 6.
Hist. c. 21.

Euseb. l. 6.
Hist. c. 26.

Baron. ad
A. 220. N.
6.

Perficum bellum secundo Alexandri anno assignat in Chronico; in historia autem, post-
quam Alexandrum imperatoriam dignitatem assecutum significavit, Origenis itionem
ad Mammæam continuo subjunxit: Cæsariensem vero Origenis secessum, quem deci-
mo Alexandri anno contigisse docet, longe inferius recensuit. Qui vero bellum hoc reje-
cerunt in postremos Alexandri annos, nullo auctore fecerunt; nam qui ætatis illius res
gestas complexi sunt Herodianus, Zosimus, Xiphilinus, & Lampridius, Persicæ expeditionis
neutiquam expresserunt tempus, solus illud adnotatum reliquit Eusebius, quem sequi-
mur. Sin hæc ante contigisse pertenderis quam Romam ivisset Mammæa, ut vult Baro-
nius, alterutrum enim dicendum est, nec eam quippe alias Antiochiæ fuisse apparer, fen-

VIII. Cæterum hinc Scripturam sacram Commentariis illustrare Origenes orsus est, impulso Ambrosio, qui non verbis incendebat solum, sed sumptibus etiam suppeditabat. Legitur apud Cedrenum, quod & ab eo sumerunt Suidas, & Glycas, Origenem per annorum octodecim spatium literas sacras fuisse interpretatum. Minime id quidem consentit Eusebii rationibus, qui Origenem sexagenario majorem Commentariis Mattheum illustrasse scribit, triginta scilicet annis, et quo amplius, postquam Scripturam primum cœpit exponere. Sin ita hæc accipienda censeat aliquis, quasi quidquid in sacrorum Voluminum interpretationem diversis temporibus otii contulit Origenes, octodecim annorum spatium exæquavit, longius etiam discentio, ejusmodi quippe rationem neuti-

Epiph. de
mens. &
mens. c. 18.

Hieron. De
script. Eccl.
in Hippol.
Euseb. l. 6.
Hist. c. 23.

E rariis laudibus abundans; hunc quippe Hieronymiani Interpretis quem fecutus est, locum taliter interdictum diffinxit: ἐν οὐ παρόντι ὁ ἀρχιεὺς ταῦτον ἐμικλήκει καὶ μέμνησιν ἀπὲρ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διη-
λοῖ ἀμφοτέρους, ὃν τινα διὰ τῆς πλάτης μακροῦτο· οἱ δὲ πῶ ἀνδρίῳ αἴσιν ἐπιστρεφαι προσορῶν. προσετί-
ματο (supple, ἰσπανοῦν) ἀρίστην τὰς θείας ὑποσημασίαν γραφάς, παρηγορῶς ἀπὲρ ἐπὶ τῇ καὶ πλείους ὡς-
είνης· Ita legisse Photium declarat haec illius: λέγει· καὶ εὐδοκῶ (ἰσπανοῦν) καὶ ἡμεῖς πάλαι καὶ
μνησθὲν ἀρίστην, ἣ καὶ σωμῶς καὶ ἰστέως τὸ λόγον ὑπὸ πρᾶξιν, ὡς καὶ προσετί-
ματο αὐτὸν πῶς θείαν ὑποσημασίαν
σεα γραφῶν, ἐκ ταύτης ἀπὲρ καὶ ὑποσημασίαν ἐπὶ ταυτογραφίαν, καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦς γραφοντάς οἱς καλῶ, ὡς ἂν
καὶ ὁ παππῆς αὐτὸς χορηγῶν. καὶ ταῦτα ὑπεκρίθη μέλινον· ἀπὲρ, ἀπαλείψαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τοῦτορον, ἐξ ἧς ἐρρο-
δοῦναι ἐν μᾶτ τῇ ἐπιστολῇ καὶ οὐ εὐρίσκεται μέλινον·

Phot. Co.
121.

IX. Neque sibi sane hac oblata facultate defuit; beneficentissimi quippe hominis liberalitate usus, quinque priores Commentariorum in Johannem Tomos, & initium sexti Alexandriæ hoc tempore, & ex Achaico, quod mox exponemus, itinere redux elaboravit. Octo item priores in Genesim Tomos è duodecim confecit: Psalmos ad hæc exposuit viginti quinque priores, quamvis plures etiam subinde enarraverit, ut dicemus infra; & Jeremiæ quoque Lamentationes totis voluminibus interpretatus est. Adde libros de Principiis, & *Ἐρωταῖς* decem: quos eadem tempestate Alexandriæ composuit.

X. His intentum studiis Origenem interpellarunt negotia Ecclesiastica, quorum gratia in Achaia profectus est. Negotia illa quæ fuerint, non expressit Eusebius; Baronius conjecturis reperire voluit; eaque de causa profectum in Græciam Origenem divinat, ut Nicopolitanæ Editionis circa hæc tempora repertæ compos fieret. Sed quorū sum ad excogitatas descendemus conjecturas, cum veritas ipsa palam extet? scribunt siquidem Hieronymus & Rufinus Achaicæ Ecclesiæ plurimis tunc Hæresibus fuisse vexatas; quibus expugnandis idoneum præ cæteris visum Origenem, eam illi causam in Græciam proficiscendi fuisse. Illuc vero accersitum ab Ambrosio non absurde quispiam suspicabitur: nam Alexandria crebro abfuisse Ambrosium constat, & postquam inter eos necessitudo intercessit, Athenis fuisse, atque inde literas ad Origenem dedisse ex Hieronymo discere licet. Hæc quidem proponimus, non asserimus. Hinc etiam habitæ sibi cum Hæresiarcha quodam concertationis exemplar ad amicos in Palæstinam misit Adamantius, qui falsis de se, deque ea disputatione rumoribus occurreret. Athenis moram fecisse Origenem certum est, moræ tempus incertum: rediisse tamen sequenti anno, vel biennio post, inter Chronologos constare video. Equidem non multo minus biennio itineris Achaici tempus fuisse existimo; nam & per Palæstinam iter habuit, ibique motus est aliquandiu, & spatium aliquod itione ac reditione consumtum est, & in Achaia cum Hæreticis velitando, & Athenis perlustrandis, scholisque Philosophorum frequentandis, (quod ab eo factum testantur Epiphanius & Nicetas, & huc commodè referri potest) sat longum tempus contritum fuisse necesse est. Nec causæ est, cur ex hac scholarum frequentatione aliud Atheniense iter ab Origene olim adolecente institutum confingant Baronius & Petavius: nam ad Philosophos & Rhetores ibant cujuscunque ætatis homines, neque verisimile est Origenem Philosophiæ, reliquarumque disciplinarum amore flagrantem, in ea degentem urbe quæ artium omnium inventrix haberetur, & in qua cum civium, tum advenarum præcipuum esset studium novi aliquid vel dicere, vel audire, ætate fuisse absterritum, quominus civitatis consuetudine ad explendam cupiditatem uteretur. Supra quidem observavimus testificari Porphyrium, ad Plotinum Romæ publice docentem aliquando accepisse Origenem quemdam, alium ab Adamantio, Plotini æqualem, eoque conspecto victum pudore Plotinum dicendi finem fecisse, Prius idem factum legimus à Tullio, qui octo jam & viginti annos natus, cum Romæ esset biennium versatus in causis, & jam inter primos Urbis Oratores poneretur, Athenas tamen ad Antiochum Philosophum, & Demetrium Rhetorem se contulit. Inde ad Asiaticos Oratores, ipsumque demum Molonem se applicavit. Quin & Antonii Gniphonis scholam frequentasse, etiam cum Prætura fungeretur, à Tranquillo proditum est. Sane in hac Achaica remansione Nicopolitanam Editionem nactum fuisse Origenem credibile est; causam hanc itineris habuisse, non item.

XI. Digressum inde, Epheso transisse non præter verisimilitudinem credi potest. Scribit siquidem Origenes, se aliquando Ephesi in Hæreticum quemdam incidisse, qui cum ne verbum quidem secum conferre sustinisset, se tamen inde profecto confictam falsæ disputationis historiam misisse ad discipulos, aliosque: at eum demum Antiochiæ vanos falsæ victoriæ rumores spargentem, postquam illuc accessit, publice coarguisse, hominisque vanitatem confutasse. Id si quis tum contigisse velit, cum vix in aliud tempus rejici possit, favebo conjecturæ: sed & hic quoque judicium suum sibi unusquisque integrum habeat, nec omnes enim Origenis peregrinationes literis fuisse traditas existimo, cum ipse præfertim alicubi se multa terræ loca peragrassè doceat. Quæ hoc ergo loco, & alibi passim dubitanter proponuntur à nobis, sic Lector accipiat tanquam meras conjecturas, aliqua, si forte, verisimilitudine conjunctas; solida nulla & constanti ratione subnixas.

XII. Prius autem quam Athenas veniret, arripuerat iter per Palæstinam, & Cæsareæ ab Episcopis supra jam commemoratis Theodisto, & Alexandro ad sacrum Presbyterii ordinem fuerat provectus. Prioresne jam ante suscepit ordines, necne, non liquet; facile equidem adducor ut credam per saltum, ut vocant, Presbyterum fuisse ordinatum, prout primævis Ecclesiæ temporibus in more positum fuit. Id tum contigit, cum Antiochenæ Ecclesiæ regimen capessivit Zebinus, Christi nimirum 228, anno, Alexandri Severi

Bar. ad A.
230. N. 7.

Hieron. de
Script. Ec-
cles. cap. 65.
Rufin. in
Exposit. c.
23. libr. 6.
Euseb. Hier.
Epist. 18 ad
Marcellā.

Epiph. Har.
64. cap. 1.
Nicet. The-
saur. Or-
thodoxæ fi-
dei libr. 4.
Hæres. 31.
Baron. ad
A. 232. N. 4.
Petav. ad
Epiph. Har.
64. c. 1.

Sueton. de
illust. Græc.
cap. 7.

Origen. in
Epist. ad
amicos A-
lexandrin.

A veri 7. Origenis 43. Factum hoc à sanctissimis Episcopis in homine ditionis non suæ, sub testimonio Epistolæ Ecclesiasticæ, qua discedentem Demetrius fuerat persecutus; ut ad eum sui purgandi causa rescripsit Alexander, mansuetio vir ingenio atque leni: cujus testem damus Hieronymum. Quamobrem Episcopi Ægypti & Alexandriæ in Synodica Epistola advertebat Origenis doctrinam, *χειροτονήσαντα αὐτὸν ἐπισκοπῶντος ὑπὸ τῆς κανονικῆς τοῦ καὶ μὲν χειρὸς ἀλλοθινῆς* agnoscunt. Quo magis miror scripsisse Photium, Alexandria Origenem profectum, absque proprii Episcopi consensu Presbyterii dignitatem suscepisse. Idem addit, facti auctorem fuisse Theoctistum, probatorem Alexandrum. Utur est, hoc dolore graviter exarsit Demetrius, & ex insigni Origenis gloria jamdiu in sinu collectum invidiæ virtus totum evomuit, unde ingentes subinde concitati tumultus totam Ecclesiam in factiones dissiparunt. Nam primum Origenis castrationem, mirifice à se antea laudatam & probatam, publice disferre ac traducere cepit, Ecclesiam omnem adversus eum concitare, hunc honore Sacerdotii privare, & ab Ecclesiæ postremo communione segregare. Narrat quippe Photius, geminam adversus eum coactam fuisse Synodum; quarum prior Episcopis aliquot, & Presbyteris conflata, eum docendi munere abdicandum & Alexandria pellendum sanxit, Presbyterii dignitatem non abstulit; altera à Demetrio ex aliquot Ægypti Episcopis coacta Sacerdotii quoque honore exuendum decrevit. Huic Demetrii decreto consensisse universum orbem, excepta Palæstina, Arabia, Phœnicia, & Achaia testificatur Hieronymus; nec propter dogmatum novitatem, erroresve, sed invidia laudem virtutis ejus fuisse obtritam. Auctor quoque idem ipse est, non Presbyterio solum Origenem à Demetrio esse submotum, sed Ecclesiæ etiam societate prohibendum, consentientibus in id Sacerdotibus; ut mihi verisimile fiat in Synodo à Demetrio collecta sancitum quoque illud fuisse. Sed jam antea patria excesserat cum coit Demetrianæ illa Synodus, quemadmodum dicemus paulo post. Ita Achaia reversus Alexandriam Adamantius jam Presbyter, pristinisque intentus studiis, à proprio Episcopo sibi primum favente, deinde clam invidente, tum maximis ad invidiam odii factis accessionibus palam infenso agitatus, tandem defessus malis injuriæ concessit, pariisque sedibus excedere coactus est. Exilium quippe ipsi decernente Synodo, quod sibi præsentiebat esse faciendum vel ingratius, sponte admittere maluit: cum præsertim ingravescentem invidiam ferre non posset. Sic enim conciliandi sunt, qui jactant sponte abiisse ipsum, cum iis qui patriam expulsum & exterminatum fuisse volunt.

XIII. Aliam exilii hujus causam affert Epiphanius, aitque, eximia florentem eruditionis ac sanctitatis laude Origenem, magistratum in se Alexandrinorum, Præfectorumque acuisse invidiam, & potentium inimicitias pro Christo appetivisse; & ab iis comprehensum aliquando in eam fuisse necessitatem adductum, ut vel Idolis sacrificandum sibi esset, vel Æthiopis libidini corpus offerendum; qua rei indignitate commotum, virum omnia præ studio castitatis postulantem, tam leni se ac victo animo ostendisse, ut sacrificatorum se reciperet; nec id fecisse tamen, sed thus in manus ejus impositum ab adstantibus in ignem fuisse excussum: (addit Nicetas, contigisse id, cum inamutata sententia revocaret promissum, eoque stare detrectaret) hinc ipsum tanta aspersum esse infamia, ut Ecclesia depelleretur; cumque ludibria, & oculorum conjectum, quibus ut idololatra destitueretur, ferre non posset, invidiæ detestandæ gratia Cæsaream commigrasse. Constat certe ex eodem Epiphanio, dubitasse tantum Origenem idololatriamne admitteret, ad facinus non omnino pervenisse: quæ cum dubitatio crimen tamen ipsa sit, admissum humanitus peccatum tempestitiva & salubri poenitentia emendasse; nec Petri lapsum solummodo, sed lacrymas etiam ac dolorem representasse. Quemadmodum autem Origeni ad hujusmodi flagitium præiit Petrus, ita Marcellino Papæ uterque: hunc enim templum Vestæ cum Diocletiano ingressum thus obtulisse ejus nomine inscripta Acta testantur. Quod fictum tamen & falsum esse contendit Augustinus adversus Perilianum Donatistam. Et ut verum sit, hunc martyrio paulo post summa constantia suscepto scelus reparasse certum est. Tam luculentis autem signis poenitentiam suam Origenes publice testatus est, ut ab otiosis subinde hominibus suppositus fuerit liber de poenitentia Origenis, quem in Apocryphorum censum Gelasius Papa retulit. Is tamen liber, ad quem pertineat Origenis lapsum, dubitavit Baronius: cujus enim sese criminis reum hoc libro peragit Adamantius, vix ad eam quam tractamus Epiphanius historiam potest accommodari. Ac illud præcipue flagitium causæ fuisse existimo, quamobrem Sacerdotio & Ecclesiæ abdicatus fuerit; ea siquidem poena delicto hujusmodi Apostolicis Canonibus irrogatur. Nec mirum ab aliis ipsum Ecclesiis benigne fuisse susceptum: quanta enim indulgentia & caritate adhiberentur olim Christiani, qui post ejuratam infirmitate animi ac mollitie Christum poenitentia ducti ad meliorem mentem converterentur, discere licet ex Epistola Dionysii Alexandrini ad Fabium Episcopum Antiochenum, contra Novatum. Quod si suscepti tantum

Hieron. de
Script.
Ecc. in
Orig. &
Alexand.
Phot. Cod.
118.

Phot. ibid.

Hieron. lib.
2. in Ruf.
cap. 5.

Epiph. lib.
Har. 64.
cap. 2.

Nicet. Theoph.
orthod. fi-
dei l. 4.
har. 31.

August.
De unic.
bapt. c. 16.

Gelas. in
Conc. Rom.
Dec. 1. par.
Dist. 15.
Bar. ad A.
253. N. 118.

apud Euseb.
lib. 6. Hist.
cap. 42.

ab Episcopo non suo Presbyterii fuisset reus, cum non tam severe tractaturum fuisse Demetrium credibile est, cum praesertim ipsius commendatione fretus ad eum se promoveri dignitatis gradum passus fuisset. Minime vero facti hujus narrationem ab Eusebio consulto praetermissam putem, ut idololatriæ crimine liberaret Origenem, vel quod praenitentia elutum postmodo flagitium oblivioni tradendum putaret; sed quod res Origenis proprio & luculento Apologiae opere jam antea fuisset complexus, in Historia autem ducere esse obiter attingendas. Inde tacuit eximium illud, ac omni laude dignum Origenis facinus (quod in idem incidisse tempus memoriae mandavit Nicetas) quando juxta Aegyptiorum Sacerdotum morem à Gentilibus adrausus, ad sanum Serapidis Christianos omnes ad propugnandum Christi nomen clara voce concitavit. Falsam potro & confictam esse Origenianæ idololatriæ historiam, ac Epiphanius ab aliena manu insertam per-

tendit Baromius, plurimaque congerit in eam sententiam, quæ à Petavio erudite confutata habes in Animadversionibus Epiphaniæ. Rem alii tribuunt Decii temporibus. Hæc infra expendemus accuratius: sed in antecessum asserimus neque nos horum opinionum, vel Baronii conjecturae assentiri posse. Fidei quoque integritatem in libris plerisque, ac eo praesertim qui est de principiis, ab Origene violatam id temporis conquestum fuisse Demetrium consentaneum est, quippe qui omnia adversus eum argumenta studiose colligeret. Alexandria itaque eliminatus Origenes Cæsaream Stratonis concessit, ibique sedem fixit, anno ætatis 46. Christi 231. Alexandri Severi 10. vel ut est in nonnullis Eusebii Codicibus, & in Nicephoro, & in quibusdam Eusebii Chronici exemplaribus, anno Alexandri 12. vel 11. ut habet Scaligeriana Chronici hujus editio. Ex his hallucina-

tum liquet Epiphanium, qui Origenem imperante Decio Alexandriae claruisse scripsit, cum nunquam eum posthac illuc regressum fuisse constet. Quapropter concedo in Petavii sententiam, Severi nomen Decii nomine perperam ab Epiphanio commutatum opinantis. Vehementius etiam hallucinatum constat Abrahamum Scultetum, qui Origenem narrat, postquam Alexandria exiit ut æmulis cederet, eo revocatum omnes sacræ Scripturæ libros illustrasse Commentariis.

XIV. Confugit ergo Cæsaream ad Theocistum, benigneque ab eo & liberaliter exceptus, & ab omnibus injuriis & contumeliis prohibitus est. Hinc nova suffusus malevolentia Demetrius Aegypti Episcopus, ut dixi, in Synodum cogit, Origenemque Presbyterio abjudicat, & ab Ecclesiæ societate sejungit, universo propemodum orbe decretum approbante & confirmante. Ardentes quoque in eum & aculeatas quoquoqueversus disseminavit literas: sed hominis iracundiæ simul & vitæ, eodem, ut videtur, quo discessit Origenes anno, finem matura mors posuit, in ejusque episcopatum Heraclas susceptus est. Hæc eo ordine narrat Eusebius in Historia, quo à nobis descripta sunt; aliter in Chronico, in quo Demetrii mors Origenis exitum toto biennio prævertit, quod neutquam stare potest.

XV. Certe, ne quid dissimulem, Gennadius in libr. de vir. illustr. scribit, Theophilum Alexandrinum Episcopum tradidisse non à se Origenem primum, sed ab antiquis Patribus, & maxime Heracla fuisse & à Presbyterio ejectum, & de Ecclesia pulsum, & de civitate fugatum. Idem habet Scriptor vitæ S. Pachomii, & Epistola Synodica Episcoporum Aegypti, cujus fragmentum affert Justinianus in Epistola ad Menam. Verba hæc sunt: ἀρχαῖοι καὶ ἀπὸ τῶν παλαιῶν ἐκκλησιαστικῶν, οἱ κατ' ἐκεῖνο μακαρίτης Ἡρακλᾶς ὁ ἐπίσκοπος, οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ἀπὸ τῶν φιλαλήθων τῶν τῆς ἐκκλησίας χάριν τυγχάνων, ἐκ μέρους τῆς καλῆς οἰκῆς τῶτον ἐξέτιλαν, ὡς τὴν πορνείαν ὑπερβαίνοντα ἀνδρῶν. Cum enim impias orationes habere cepisset, beate memorie Heraclas Episcopus, qui tunc florebat, tanquam arator, & vinitor veritatis studiosus Ecclesiastici agri, eum è mediopulchra segetis, sic tanquam vere malam zizaniam evellit. Quibus alia causa cur expulsi fuerit Origenes præter superiores affertur. Est simile quidpiam apud Petrum Alexandrinum Episcopum in Mystagogia, cujus particulam quoque recitat Justinianus in eadem Epistola: τὶ δὲ εἶπα, inquit, Ἡρακλᾶν καὶ δημοτικὸν τῶν μακαρίων ἐπισκόπων; ὧς περιεσφύμεν ὑπὸ τῶν μακίμων ὡς ἄνθρωποι, καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίσματος βάλαντες ἐκ τῆς ἐκκλησίας, τὰ ἑως σήμερον ταχὺς ἀλλή ἐξηγάτα; Quid autem dicam Heraclam & Demetrium beatos Episcopos? quales tentationes ab infano Origene passi sunt, cum & dissidia sereret in Ecclesia, quæ ad hanc usque diem turbas in ea excitant? Denique Eusebius, ut jam à me notatum est, in Chronico Origenem exulasse fingit, biennio postquam Episcopus creatus est Heraclas. Facile equidem existimo Demetrii adversus Origenem decreto ad stipulatum fuisse Heraclam adhuc Presbyterum, & simul ut Episcopatum adeptus est, decessoris sui confirmasse Edictum, & quo minus restitueretur in integrum Origenes impedivisse: ait quippe Photius Cod. 118. Edicto Demetrii subscriptis se quotquot ipsi Origeni antea suffragati fuerant. Verum persuaderi non possum jam tum obiisse Demetrium, cum Alexandria dejectus est Origenes, & cur expelleretur auctorem fuisse Heraclam, contra Eusebianæ historiæ testificationem, & Hieronymi libr. 2.

ad.

Nicet. in
Theof. orth.
fid. lib. 4.
Her. 31.

Bar. ad A.
253. n. 120.

Epiphan.
Har. 64.
cap. 1.
Petav.
Anim.
ad hunc
locum.
Ab. Scult.
in Medull.
Theol. Pa-
trum lib. 6.
cap. 1.

A adv. Rufin. cap. 5. & ipsius etiam Origenis, qui in Epistola ad Amicos Alexandrinos post exilium ipsius scripta, Demetrium aliosque adversum se consentientes ulciscitur.

XVI. Postquam ex hoc tumultu Cæsaream sese recepit Origenes, famæ suæ tot calamitatibus appetitæ consuluit, & submissas in nominis sui oppugnationem à Demetrio literas scripta ea quam dixi ad amicos quosdam suos Alexandriam Epistola Inculenter confutavit. In qua etiam si maledictis abstinere se velle declarat, asperere tamen & acerbè Demetrium, eique consentientes adversum se Episcopos perstringit, & illatam sibi injuriam, inflictosque Anathematismos refellit. Nec minus ob Demetrii Decreta & Alexandrinas Synodos Ecclesiasticis muniis defunctus est; docebat publice, & in Ecclesia de rebus sacris ad populum diserebat; atque hæc non Cæsariensis Episcopi modo, & Hierosolymitani permissu, sed iussu etiam; qui ad hunc unum Scripturæ sacræ interpretandæ munus detulerunt. Cum enim in ejus causâ variæ essent variorum sententiæ, duasque velut in partes universa abiisset Ecclesia; infensus reliquis patrocinium ejus ac defensionem Palestina, Phœnicia, & Arabia susceperunt: quarum auctoritate fretus sese Sacerdotio ac Ecclesiæ communione excidisse minime ratus est, & inter eas gradum suum ac dignitatem obtinuit.

XVII. Hierosolymam quoque iisdem circiter temporibus adiit, Christi, Apostolorumque visurus vestigia. Ibi vehementer ab eo petiit Sacerdotum collegium, ut in Ecclesia verba faceret; cumque vim ad impetrandum propemodum adhiberent qui præerant sacris, assurgens ille assumpto libro unde sibi argumentum deligeret, in hunc & Psalmo 49. versum forte incidit: *Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?* quo recitato, quasi sua sibi à Deo perfidia exprobraretur, in tantos luctus incidit, ut adstantibus universis lacrymas excuteret. Cum verò se aliquando Christi, Apostolorumque perlustrasse vestigia alicubi significaverit, his temporibus id tribui posse censemus. Inde vero non multo post digressus est.

XVIII. Scribit Epiphanius Tyrum concessisse ipsum post Hierosolymitanum iter, atque ibi per annorum octo & viginti decursum in interpretandis, juxta Ambrosii postulatâ, Scripturis otium consumuisse. Dicerem corruptum à librariis numerum, nisi duobus apud Epiphanium locis haberetur idem, aliorumque suffragio confirmaretur. Dicedum potius id ex vulgi sermonibus, ut alia pleraque, Epiphanium accepisse; utrobique enim addit, *ὡς ἡ λέξις ἔχει*, falsum autem penitus fuisse: cum enim anno Christi circiter 254. diem suum obierit Origenes, uti infra demonstrabimus, anno vero ætatis suæ 69. postquam Alexandria excessisset, anni admodum 23. intercesserunt ad ejus obitum; quorum nonnullos etiam Cæsareæ Stratonis, Hierosolymæ, Cæsareæ Cappadocum, Athenis, & in aliis locis contrivit. Merito ergo hic Epiphanium arguit Petavius. Annos quidem 28. Alexandria literis docendis præfuit, ut observatum est Halloxio: nam amisso patre statim sibi docendo victum quæsit, natus annos circiter octodecim. Hinc ad annum ætatis 46. quo Alexandria ejectus est, anni interjacent omnino 28. Atque hanc Epiphanio fuisse errandi causam credi potest.

XIX. Simul ut Cæsaream venit Origenes Alexandria relicta, ibi literarum studiis præfectus est, statimque ad capeffendas disciplinas, sed potissimum sanctiores cum docendo, tum scribendo universos excitavit, sed duos præcipue magni nominis adolescentes, Neocæsareæ oriundos, claris genitos parentibus, sed à Christo alienis, Theodorum, qui & Gregorius appellatus est, & Thaumaturgi cognomen meruit, ejusque fratrem Athenodorum. Qui cum Juris Romani studii operam daturi Athenis Berytum venissent, ubi tum vigeat legum doctrina, casu nescio quo Cæsaream delati, in Origenem recens illuc appulsum una cum Firmiliano inciderunt. Socrates fama Origenis excitos eo contendisse narrat. Is excellenti adolescentum illorum indole perspecta, ea utrumque humanitate, ea comitate morum in sui amorem traxit, & adhortationibus, scriptisque ad Gregorium libellis ad virtutem ita arrexuit, ut per totum quinquennium ei sese interioribus literis erudiendos in idem contubernium adjungerent, tantamque ex ejus præceptionibus Philosophiæ & Mathematicarum artium notitiam haurirent, quanta ad perfectam sacrarum Literarum interpretationem usui esset futura. Cujus operæ is demum fructus fuit, ut alter editis miraculis (unde & cognomen reportavit) clarus, alter martyrii corona insignis, post gestos in patria Episcopatus uterque obierit. Eos ad Christianas partes ab Origene fuisse adductos, cum antea Ethnicorum erroribus fuissent impliciti, censuit Halloxius.

Illexit eum in hanc sententiam Hieronymus, cujus illa verba sunt: *Quorum cum egregiam indolem vidisset Origenes, eos ad Philosophiam cohortatus est; in qua paulatim Christi fidem subintroducens, sui quoque sectatores reddidit.* Hæc Hieronymus, ut alia fere libri hujus omnia, scripsit. Eccl. sumit ex Eusebio, qui sic habet: *ὅς ἀμφὶ τὰ ἑλλήνων καὶ ῥωμαίων μαθήματα δεινῶς ἐπὶ πολλοῖς φιλοσοφίας αὐταῖς ἐνδεῖς ἔργα, τῆς περὶ τῶν ἀποστόλων πλὴν θείαν ἀκρίβειαν ἀντικαταβάλλας ἀποτύττειν αὐτοὺς.*

Orig. Tom.
6. in Ioh. 1.
29.

Epiph. har.
64. cap. 3.
& de pond.
& mens.
cap. 18.

Petavi. A.
nimad. ad
Epiphani.
Har. 64.
c. 3.
Hallow. in
Notat. ad
Orig. de
sens. 1.1.
cap. 7.

Socrat. lib.
4. cap. 17.

Hall. Orig.
defens. libr.
1. c. 14. & l.
4. quæst. 10.
Hieron. de
script. Eccl.
in Theodo-
t. 70.
Euseb. libr.
6. hist. c. 30.

*Quas in Graecis, Romanasque disciplinas vehementer incensos, injecto illis amore Philosophia, à A prioribus studiis ad divinarum rerum meditationem ut transfrent, adhortatus est. Jam vero manifestus est boni Hieronymi error, quem apertius etiam redarguit Gregorius ipse Thaumaturgus, testis locuples, qui multo ante ad agnitionem veritatis venisse se proficitur, quam ad Origenem accessisset. Redarguit & Gregorius Nyssenus, eumque ex variis & incertis Ethnorum Philosophorum de Deo sententiis veri Dei notitiam hausisse testificatur. Mirum vero scripsisse Bedam literis institutos ab Origene Gregorium, & Athenodorum, imperante Gordiano: mirum quoque existimasse Casaubonum, diligentissimum certe virum, per annos ipsos octo Origeni operam dedisse Gregorium, vel spretis, vel inconsultis Eusebio, & Hieronymo, qui quinquennium duntaxat assignant. Homini nempe valde alioqui perspicaci imposuit locus iste Gregorii ipsius: *ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς μοι χερσὶν ἔστιν ἡδὲ καὶ ἡ αὐτοῦ εἰπὼν τι, ἡ ῥησὶς λόγον τινὰ μέγαν ἢ μικρόν ἢ ὅλος τοῦ χρόνου. ὅτε ἄλλοι ἴκανα ἐν ἰδίᾳ ῥησὶν ἢ λόγῳ, ἡ καὶ δημοσίᾳ, πανηγυρικῶς λόγους καὶ ἀγωνιστικῶς παρεχόμενοι, ὅτι καὶ τῷ θαυμασίῳ τῶν ἀνδρῶν τῷ τὴν καλῶς φιλοσοφίαν ἀποασαμένῳ.* Ab octo annis sermonem nullum vel scripsisse se vel recitasse agnoscit, neque quemquam recitantem audisse, præterquam admirandos illos viros, veræ Philosophiæ amatores, condiscipulos nempe suos, Origenis itidem auditores. Minime vero se illos dicentes per octennium audisse significat, sed non alium quemquam per octennium audisse. Scribit Nicephorus Dionysium, cum qui Heraclæ & in Schola & in Episcopatu Alexandrino successor fuit, hoc tempore etiam Adamantio præceptore esse usum. Eusebius certe, quem unum hic videretur affectatus Nicephorus, Dionysium Alexandriæ Origenis auditorem fuisse docet; Cæsareæ vero fuisse itidem, id vero C apud eum nusquam reperias. At non docendo solum, sed scribendo etiam pro more suo publice prodesse in hoc Cæsariensi secessu Origenes satagebat: Itaque quippe & Ezechielis vaticinia tunc Commentariis illustravit.*

CAPUT TERTIUM.

I. Alexandro Severo succedit Maximinus. Sexta persecutio. II. Gregorius & Athenodorus Neocæsaream rapetunt. Origenes Cæsaream Cappadocia ad Firmilianum confugit, D latet apud Julianam, III. Hexapla inchoat, IV. Scribit librum de martyrio. V. Maximinus perit, succedit Gordianus, VI. Origenes iterum Athenas proficiscitur, Ambrosium obiter adit Nicomedia, Athenis absoluit Commentarios suos in Johannem & in Ezechielem, alios inchoat in Canticum Cantic. VII. Cæsaream Stratonis repetit, Commentarios in Canticum absoluit, Firmilianum iterum in disciplinam recipit, VIII. ad vincendam Berylli hæresim Bostram accersitur, in Palestinam redit, IX. Obiit Gordianus, succedit Philippus, X. Utrum à Dionysio Alexandrino oppugnatus fuerit Origenes, XI. Origenes sexagenario major scribit contra Celsum, in Matthæum, & in 12. Prophetas, item innumeras Epistolas. XII. Utrum Philippus Imperator fuerit Christianus, XIII. Homilias suas tum primum excipi patitur Origenes, fidei suæ professionem mittit ad Fabianum Papam, & alios Episcopos, XIV. vocatur ad Concilium adversus Arabum hæresim, scribit adversus Hellesaitas, Apellitas profligat.

I. DUM his intentum animum habet Adamantius, cæsus est cum Mammæa matre Alexander Severus, post administratum annis tredecim singulari continentia & æquitate imperium, Sceleris auctor Maximinus, homo gente ac moribus barbarus, in demortui locum suffectus est; cui nec obtulisse mortem, & in ejus dignitatem involasse contentus, piam optimi Imperatoris familiam, & quoscunque caros dum esset in vivis habuerat, ferino ritu devexare aggressus est; ac Christianos potissimum. Quos cum esse fuisset passus Alexander, funditus delere Maximinus optavit. Bellum atrox itaque Ecclesiæ infertur, neglectoque Christianorum vulgo, Sacerdotes morti ac supplicio destinantur, ut detractis columnis labefacta ædes cotrueret. Id, vel ob unum maxime Origenem, consilii fuisse susceptum refert Orosius, & post eum Beda, Freculphus, & Marianus Scotus; idcirco, opinor, quod hujus præcipue pietate, scriptis, concionibus, & exemplo Christiana fides magnum jam incrementum accepisset, & porro captura videretur.

II. Inguenti periculo fuga se subduxit Origenes, cum paulo ante Gregorium, & Athenodorum post exactos in exhedris suis annos quinque in patriam redituros à se amisisset. Et

Oros. lib. 7. cap. 19.
Freculph.
Chron.
Tom. 2.
lib. 3. c. 2.
Mar. Scot.
ad A.C.
239. Beda
de sex.
atq. lib. in
Maximino

A Et tum ad Firmilianum Cæsareæ Cappadociæ Episcopum, summa sibi necessitudine devinctum, tota cum Firmiliano invitante eum Cappadocia, fugisse certis rationibus ad credendum ducti sumus. Cum enim probaverimus supra in Quintæ Persecutionis tempora fugam hanc cadere neutiquam posse, superest ut ad Sextam quæ fuit Maximini, vel ad Decianam referatur. Atqui Decius biennium non explevit in Imperio, diuque etiam, dum rerum potitus est, in vinculis fuit Origenes; cum toto biennio illic apud Julianam latuerit, ut scriptum est à Palladio. Omnino igitur in Maximini Persecutionem incidit Cæsariensis iste secessus. Firmilianum quoque cum rebus ipse suis consuleret (ad Ecclesiæ quippe Præsides potissimum pertinebat periculum) alicubi latuisse, & cum Origene fortasse, credibile est, postquam securum ei apud Julianam perfugium assignavit. Hæc B abundans opibus, easque in Ecclesiæ commoda profundere solita, summa liberalitate hominem de Republica Christiana optime meritum complexa est; nec hospitio exceperit solum, sed Bibliotheca etiam, quam instructissimam à Symmacho hæreditario jure obtinebat.

III. Illic insigne Hexaplorum opus tum inchoasse Origenem existimo, maximam natum librorum suppellectilem, & Interpretationum præsertim Scripturæ, quas in suos usus collegisse Symmachum verisimile est, cum ipse suam adornaret. Jamprimam quidem eorum descriptionem animo præformasse, cum versaretur Alexandria, nonnullasque ad id Scripturæ interpretationes collegisse & contulisse significare videtur Eusebius; quas & Euseb. l. 6. Hist. c. 16. Hieron. lib. 2. Apolog. in Rufin. cap. 9. Epiphani. Her. c. 4. c. 3. & de pond. & mens. c. 18. Suidas in Origene. C Tyri ea elaborata fuisse testificantis, hoc est partim Tyri, partim in iis locis, in quibus moram fecit Origenes viginti octo annorum decursu, quos Tyri actus Epiphanius falso arbitrabatur. Hæc à nobis tractabuntur inferius. Commode vero ad eam lucubratio nem referri potest, quod de se dicit Origenes apud Suidam, solitum esse sibi, in καποῖς ἀντίστοιχους φιλολογῶν, καὶ ἀντιθέτων τὰ ἀντιθέσφατα facile enim persuadeor succisvis horis varia ipsum exemplaria simul contendisse, qui labor ad condenda Hexapla erat veluti

IV. Ambrosius interim jam supra nobis commemoratus, & Cæsariensis Ecclesiæ Presbyter Protoctetus, flagrante hac Persecutione comprehensi & in custodiam acti sunt.

D Quamvis autem ipsi per se Christi causam propugnarent viriliter, non mediocriter tamen utrumque confirmavit Origenes, misso aureo libello, quo ad martyrium eos est adhortatus. Librum hunc igitur in Cæsariensi latibulo scriptum fuisse merito videmur conjicere; quo vero destinatus fuerit, seu quibus in locis torti fuerint Ambrosius & Protoctetus, id conjectura assequi facile non est. Sic eos alloquitur Origenes in eo, de quo quærimus, libello: *παῖδά μου ἀλλήλους, εἰ καὶ ἀνδραγαθῶν ἰδιότητά χροῖα ἐν ἐπίστω· ἡμεῖς δὲ, εἰ καὶ ἀνδραγαθῶν ἀντιέδωκεν ὑμῶν, ἀντιθέτων τὰ ἀντιθέσφατα*. Dicat quidem Paulus: Si (secundum hominem), ad bestias pugnari Ephesi: Nos autem: Si (secundum hominem) interfectus sum in Germania. Loqui Origenem ex Ambrosii, & Protocteti persona manifestum est; nullum ipse siquidem hoc tempore discrimen adiit. Quid sit autem Germania illa, magna dijudicatio est. Addubitat Ortelius, annon

E Germania sit Germanopolis, quam in Paphlagonum mediterraneis collocat Ptolemæus; Germanopolim autem eandem esse suspicatur ac Germanicopolim Plinii, in Bithynia ad mare sitam. Falli illud tam scio, quam scio me vivere. Catena vetus Græca in Evangelia laudat Severum Antiocheum in Opere ad Thomam Germaniæ Episcopum. Hinc aliquis conjecerit eam esse Germanicam quæ Euphratesiæ urbs est Archiepiscopalis, Antiochenæ subdita Ecclesiæ. At Germania metropolis est, Constantinopolitanæ Ecclesiæ subiecta, ordine 68. juxta Dispositionem Leonis Philosophi quæ Juris Græco-Romani collectioni Leunclaniana inserta est, & ad calcem libri De officiis Constantinopoleos Georgii Codini est adtexta. In altera vero Palæologi Dispositione, quæ priorem hanc excipit in eodem Codini libro, sic habetur: *ὁ γερμῖς, καὶ αὐτὰ ἔχοντα ὁδὸν γερμανίαν*. Hinc apparet legendum *γερμῖς*, atque idem esse Germia ac Germaniam. Germia autem in Galatia secunda seu Salutaris constituitur Notitiæ veteres, & inter Archiepiscopatus *ἀντοκεφάλους* referunt. Sed his repugnat eadem Leonis Dispositio; nam postquam Metropoles, & in iis Germaniam recensuit, subjungit Archiepiscopatus, & inter eos Germiis secundum locum assignat. Quid igitur statuam, non habeo: suum unicuique relinquo iudicium, satius ducens silere in re incerta, quam vanas & fuitiles conjecturas proponere. Quod si integra superesset illa Leonis *ὑπερῶς*, nec extrema sui parte fuisset mutilata, in qua unicuique Metropoli attributa Diœceses recentebantur, Germaniæ situm facile cognosceremus. Atque hæc hæc tenus.

V. Origenes in Julianæ Bibliotheca tamdiu videtur delituisse quoad vixit Maximinus. Is demum ad Aquilejam per militarem tumultum cum filio periit, anno imperii tertio: quo

*Iul. Capit.
in Maxim.
c. 1. Balb.*

quo recidunt variae eorum sententiae, quorum alii per biennium, per triennium alii, teste Ju- A
lio Capitolino, Maximinum imperasse volunt. Maximino successit Gordianus. Annus Chri-
sti tunc agebatur 237. Origenis 52. Romanam Ecclesiam regebat Fabianus, in locum Antero
successus, qui Pontianum exceperat, cum uterque in Maximini persecutione tolerasset mar-
tyrium; postquam hic sexennium circiter, mensis ille admodum unum summum Pontifi-
catum tenuit.

*Hieron. de
script. Eccl.
c. 67.*

*Eras. in
centur. lib.
Origen.*

VI. Nos illis temporibus alteram Origenis Atheniensem peregrinationem assignari
posse censemus. At cum Caesarea Cappadociae discederet, Nicomediam obiter adiisse
probabile est, visendi Ambrosii causa, qui impiorum vinculis elapsus, moram in ea urbe cum
Marcella conjugis ac liberis faciebat: (liberos quippe, conjugem, fratres, ac sorores habuit
Ambrosius: obiit autem superstiti Origene, vitioque ipsi à multis datum narrat Hierony- B
mus, quod amici senis, & pauperis moriens non sit recordatus) Hinc eruditam illam ad Afri-
canum dedit Epistolam, qua Susanna historiam frustra ab eo impugnata confirmat, suam-
que ei fidem & auctoritatem asserit. Atheniensis itineris ignoratur causa: illud scimus, opti-
mis cum, quamdiu in hac urbe agitavit, exercitationibus otium suum consumpsisse, nam ince-
ptos in Ezechielem Commentarios absolvit, (quod anno sexagesimo factum Erasmus arbi-
tratur ex Suida, auctore nullius pretii, qui ex Eusebii pannis prius Origenis elogium, in quo
scriptum hoc extat, perturbate & in compositis confuit) & Canticum Canticatorum expo-
sitionibus illustrare instituit: quarum quinque Tomos in ea elaboravit sede; reliquos totidem
Caesarea Stratonis confecit. Circa hanc quoque tempestatem jam pridem inchoatis in Jo-
hannem Commentariis finem imposuisse verumile est, ut infra ostendam. Annum tempus C
Atheniensi huic morae tribuit Halloxius, nec contradico; liceat modo unicuique iudicium
aliud ex re capienti dissentire.

*Magdeb.
Gent. 3.
c. 10.*

VII. Pristinam itaque sedem, Caesaream Stratonis longo post tempore Origenes re-
petit, atque ibi susceptum Commentariorum in Canticum opus ad exitum duxit. Falluntur
autem Magdeburgenses, cum ajunt scripsisse Suidam Origenem annum aetatis suae egisse se-
xagesimum, cum ea Commentaria exararet: tale enim quidquam apud Suidam nusquam re-
perias. Est apud Hieronymum venisse Firmilianum Caesarea Cappadociae Episcopum ad
Origenem, per causam locorum sanctorum, ut apud eum majorem Scripturam sanctam com-
pararet notitiam, cum ipsum antea in Cappadocia diu secum habuisset. At Gregorius Nyss-
enus in Origenis disciplinam receptum fuisse narrat cum Gregorio Thaumaturgo Firmilia- D
num, Patricium Cappadecem, nondum Episcopum. Bis itaque Origeni erudiendum sese
tradiderit Firmilianus; primum antequam Ecclesiae, atque adeo Christo nomen dedisset; i-
terum, postquam ex altero Atheniensi itinere Caesaream Stratonis reversus est. Rem autem
ita narrat Eusebius, ut à neutro dissentiat.

VIII. Eruditione per idem tempus & ingenio florens Beryllus Bostrenorum Episco-
pus in haesim lapsus est; cum Christum, antequam humano sese illigaret corpori, nihil ha-
buisset proprium, sed Deum divinitate paternam tantum, non propria ac sua fuisse doceret.
Quam haesim deinde instauravit ac propugnavit Sabellius. Episcopos adversum se com-
plures Beryllus nefario dogmate concivit. Bostram illi in Synodum coeunt, multisque
hominem velitationibus adoriuntur. Id cum parum procederet, ad expugnandam ho- E
minis pervicaciam accersitus est Origenes, in ejus quippe peritia omnia sibi proclivia fore
sperabant omnes, & ejus consiliis acquiescebant. Frequentibus ille adversum Haereticos
& Judaeos disputationibus jam ante exerceitus, Beryllum summa humanitate, ac dexterita-
te aggressus est, variisque super ejus doctrina habitis sermonibus, deprehensum tandem
errorem argumentis ita coarguit, ut cum penitus ejuraret Beryllus, seseque bonae men-
ti restitui pateretur. Quare ex voto confecta in Palaestinam sine mora Origenes se rece-
pit. Neque sane tanti beneficii memoriam, qui fuit hominis candor, apud sese diuturnita-
te extabescere passus est Beryllus; sed eam sequentibus deinde annis recoluit, & scriptis ad
Origenem Epistolis testatus est. Hæc cum Synodi Actis, aliisque hujus viri monumentis
multo post servata & doctorum lectione usurpata sunt, sed temporis demum vetustate in- F
terciderunt.

*Eus. Hist.
l. 6. c. 33.*

IX. Annus Christi 244. qui fuit Origenis 59. Gordiano sextum jam annum impe-
ranti feralis fuit; nam postquam ejus locum per summam perfidiam invasis Philippus, vi-
tam ei statim pari scelere exhaustit. Sed concepta facinora poenitentia emendasse, & ad
Christi quoque partes transisse Historicus quidam Christiani, uti mox dicturi sumus, prodi-
derunt. Ut ut est, tertium jam imperii eo agente annum Ecclesiae Alexandriae admini-
strationem capeffivit Dionysius ille, quem Alexandriae Origenes præceptis olim informave-
rat, mortuo Heracla Origenis & ipso discipulo, postquam Alexandrinum Episcopatum per
multos annos tenuit. Annorum octodecim numerum definit Eusebius in Chronico, sex-
decim in historia: verum pro *ἐκκασιδεα*, aliqua exemplaria prætulisse *ἑξήκοντα*, vel ita certe
legisse

A legisse Interpretes aliquos, ex iis liquet quæ in id argumentum scripsit Baronius. Errorẽ ipsẽ in numerum huic irrepsisse vidit; & ex Eusebio quatuordecim saltem annis in Alexandrina cathedra Heraclam sedisse conclusit. Plane verum est totis quindecim sedisse annis, nam ab anno Alexandri decimo, quo anno ponimus acquiescisse Demetrium, ad Philippi tertium, pleni quindecim anni intercedunt. Dicendum ergo quindecim in Pontificatu traductis annis, decimo sexto Heraclam naturæ concessisse. Ita intelligendum puto Eusebium: atque si recte conijcimus, eo ipso anno Demetrius obierit, quo Origenes Ægyptum reliquit. Hinc quoque manifestus Nicephori error, qui post decimum tertium Episcopatus annum Imperante Gordiano Heraclam decessisse scribit. At Scaliger hic memoria lapsus contendit Eusebium, ejusque adhæret Chronico, quod anno Philippi quinto Episcopatum Alexandrinum à Dionysio initum fuisse docet. Id ex constanti duntaxat Codicum consensu probat, qui sic habent. Futile argumentum: quasi non Historiæ Eusebianæ Codices tertio Philippi anno constanter quoque id assignent. Certe si ex Eusebii Chronico castiganda est ejus Historia, sexcentis castigetur locis, in quibus dissentiant. Vel in hoc Heraclæ annorum *ἑξακοσιοτάτῃ*, initium ejus Episcopatus confert Chronicon in annum Alexandri nonum; exitum Origenis ex Alexandria in undecimum; cum exitui Origenis annum Alexandri decimum adscribat Historia, & post ejusdem exitum decessisse Demetrium significet, eum cui Heraclæ successit.

X. Baronius ad annum 248. N. 1. Origeni in omnibus Heraclam fuisse scribit, atque ideo post Demetrii mortem concitas adversus eum turbas penitus fuisse consopitas; Dionysium vero Heraclæ successorem Origeni infensissimum se præbuisse. Supra demonstratum à nobis est testimonio Gennadii, Petri Alexandrini, Epistolæ Synodicæ Ægyptiorum Præfatum, & Photii, non aliter in Origenem animatum fuisse Heraclam, ac decessorem ipsius Demetrium, Causam vero cur eundem à Dionysio oppugnatum crederet Baronius, siue ex auctoritate, siue ex verisimilitudine petitam addere debuit; quæ certe nulla est. Merito itaque hanc ejus opinionem repudiavit Halloxius, & Origenem, quoad vixit, summo opere à Dionysio observatum, & post mortem etiam laudatum fuisse contendit; quod & nos infra ostendemus.

XI. Caterum sexagenario jam major Origenes haud segnius rerum divinarum sagtebat, neque ullum fere intermittebat diem, quin vel ad populum de Deo verba faceret, vel scriberet, vel legeret, vel colloqueretur. Testes sunt omni sacræ eruditionis fruge referti libri contra Celsum, quibus Epicurei Sophistæ petulantiam Ambrosii suaſu contudit, (quosque Gordiano imperante scriptos falso Marianus Scotus existimavit, & quorum lubricationem ad annum 237. perperam retulit David Blondellus, summo opere licet, in re præsertim Chronologica, cautus & diligens; atque ita toto aberravit decennio, quippe qui obitum Origenis anno 256. assignasset) testes docti in Matthæum, & in Prophetas XII. Commentarii, testes innumera ad varios scriptæ Epistolæ, quas plusquam centum undecunquenaſcas collegerat ætate sua Eusebius, & in libros digesserat. Illas annorum series consumulit.

XII. Atque utinam vel duæ illæ superessent epistolæ, quas ad Philippum Imperatorem, ejusque uxorem Severam Augustam scripsit. Hinc certo conijci posset, verene Christo adhæserint, quemadmodum ab Auctoribus Christianis proditum est: an à Christianis partibus fuerint alieni, quod persuadet Ethnorum Auctorum de nova ab iis suscepta religione silentium; & multorum præterea tum Christianorum, tum Ethnorum consensus, à quibus primus inter Imperatores Christum professos Constantinus celebratur. Ego quidem magnorum virorum sententiis meum quoque judicium, quando me res id admonet, interponam. Si publice Christianorum fidem professus fuisset Philippus, verisimile utique non est tacituros id fuisse Ethnicos Scriptores, futuramque rei hujus, sicut fuit, obscuram famam & incertam. Nec multo verisimilius est, si Christianus non fuisset, id proditum Eusebium, temporibus illis proximum, cum utramque eum ad Philippum & Severam ab Origene scriptam Epistolam vidisse constet, quam non paucis post Eusebium annis vidisse quoque Vincentium Lirinensem solerter deprehendit Baronius. Sic igitur sentio, Christi sacris à Fabiano Papa initiatum fuisse Philippum, sed occulte, idque clam Ethnicos habuisse, ne quid inde res suæ detrimenti caperent, quas pristinae religionis ejuratæ fama forsitan conturbasset. Hinc ab Ethnicis Scriptoribus tacitum illud est, à Christianis celebratum. Quod autem ex Eusebio objici potest, publice eum in Ecclesiam ab Episcopo (is fuit Babylas) admissum, precationum participem fuisse factum, postquam crimina confessus in penitentium ordinem redactus est; id sane animadvertendum est ex incerta audicione Eusebium retulisse. Antiochiæ præterea contigisse fertur illud, ubi florebant res Christianorum, quibus tum præerat Episcopus Babylas; in extremis videlicet Romanæ ditionis oris, procul à Romanorum conspectu, quos præ cæteris ejusmodi facinus poterat

Bar. ad A.
248. N. 1.
Ep. 5.

Niceph. l.
5. c. 26.
Scalig. A.
nimadv. in
Chron.
Euseb. ad
A. 2264.

Bar. ad A.
248. N. 1.

Hallox.
Notat ad
Orig. de
sensu. l. 1.
c. 22.

Mar. Scop.
ad A. Chr.
242.
Blondel. in
Illustra-
tionis fa-
mil. coner.
de Euch.
c. 4.

Bar. ad A.
246 N. 8.

Euseb. l. 6.
c. 34.

commovere. Huc accedit in medio Christianorum cœtu, conscio cum paucis Episcopo, A Imperatorem facile delitere potuisse, mutata veste, & imperatoris insignibus detractis, Sub ipsa porro imperii sui initia Christi doctrinam amplexum fuisse Philippum ex eo liquet, quod in cœtum Christianorum jam creatus Imperator recipi postulaverit Antiochia, quo nonnisi post arreptum recens imperium sese usquam contulit. Quæcunque autem adversus hanc sententiam argumenta profert Baronius, ut postremis imperii annis Christo nomen Philippum dedisse probet, ex iis quæ diximus facile refelluntur. Cadunt itidem pronuntiata in eam rem à Scaligero *velay d'ay* sicut enim effata ejus appello, quibus Philippum ab Ecclesia segregat, veterumque Christianorum auctoritatem proculcat, uno hoc nixus argumento, quod injuriam Christo faciunt, qui hominem nequam, & Domini sui interfectorem, Christianum ausi sunt dicere. Ac si nulli inter Christianos sceleris reperiatur: ac si nequissimi non fuerint Imperatores quidam Christiani. Præterea nondum Christianum fuisse Philippum docuimus, cum flagitia hæc admisit. Nec mihi magis Petri Halloxii probatur conjectura; cum Origenem ex eo jam tempore quo Arabiam petiverat, Philippo Imperatori, utpote Arabi, & Boltris nato, fuisse cognitum suspicatur. A puero siquidem relicto patrio solo in militiam profectus creditur Philippus. Et ut nondum patria excessisset, quoniam argumento probari potest hominem obscuro loco natum, & fortunæ tenuis, in notitiam Origenis venisse, viri magnis de rebus ad hæc loca missi, & gravissimis negotiis districti? Quid est hariolari, sic hoc non est? Minime autem omnium audiendus vir eruditus qui in Annotationibus ad Nicephorum Fabiano Papæ tribuit, quod uno consensu Leontius Antiochenus, Chrysostomus, & ex Leontio Chronici Alexandrini Auctor Babylæ tribuerunt. Non jam disputo, verumne sit quod conjectat Baronius Philippum Augustum cum Philippo Augustali Egypti Præfecto confundi: hic certe locum, uti fatetur ipse, habere id neutiquam potest; non idcirco tantum, quod duas illas Origenis Epistolas viderat Eusebius; sed multo magis quod imperante Severo martyrio consumtus sit Philippus ille Augustalis Præfectus; ab Eusebio autem memoratur Philippi Augusti facinus, ipso jam imperium adepto editum sit. Extat hinc etiam, meritone scripserit Pomponius Lætus, Philippum, ut scelera tegetet, cultum Christiani nominis simulasse. Sed revertamur ab proposito.

XIII. Hac primum tempestate Homilias suas, quas fere quotidie in Ecclesia habebat ex tempore, à Notariis inter concionandum excipi passus est Origenes, quod antea numquam fieri permiserat. Hinc nomen ejus magis magisque celebrabatur indies, sed ita tamen ut summa afficeretur admiratione à plurimis; à nonnullis, ut varii esse solent hominum sensus, infamaretur. Ansam præcipue dabant reprehensionibus erudita quidem, non satis tamen meditate scripta opera, & in secretos fere elaborata usus, ac incaute tamen evulgata. Opportuna hæc erant sinistris Hæreticorum interpretationibus, & sæpe vel ad conflandam Origeni invidiam, cumque falsis criminibus circumveniendum, vel ad quarendum nefariis dogmatibus splendidum patrocinium adulterabantur. Cui malo ut occurreret, seque hac suspitione evolveret, consultum fore ratus est suam de Deo, rebusque divinis sententiam missis ad Fabianum Papam, aliosque Antistites Epistolis profiteri, & si quid scribendo peccaverat, matura poenitentia emendare. Causas autem temeritatis retulit in Ambrosium, quod E secreto edita in publicum protulisset. Gravem hic Eusebio dicam impingit Baronius, quod repudiatam hanc à Fabiano Professionem fidei, & ipsum ad causam dicendam accitum fuisset Romam Origenem dolo malo reticuerit: sed jam supra ab hac Baronii calumnia Eusebium vindicavimus: nam quid hac Professione factum sit, incertum est, & admodum semel Romam ivisse Origenem certissimum est.

XIV. At nondum etiam Adamantius vacationem à laboribus habuit. Exorta quippe nova apud Arabes hæresi, quæ animam statim à morte cum corporibus extingui, atque itidem cum corporibus in extrema die excitatum iri scisciebat, coactum statim est frequens Concilium, ad idque accitus Origenes Hæreticos rationum suarum momentis convictos & oppressos ad meliorem mentem traduxit. Pari quoque felicitate Hæresetarum doctrinam, à Papia Achaia Presbytero olim cum primum oriretur expugnatam, tunc renascentem denuo, non congressionibus & colloquiis, sed scriptis contudit. Auctor Theodoretus, qui hæc habet: *καὶ τῷ τῷ αἰρέσει ὡς ἔστιν ὑπερβαίνειν ἀλλ' ὅτι* *εὐνοῦντο ὅτι αὐτὴν ἀλλοιῶσθαι, ἐξ ἀπαμίας τῆς οὐκίας ὁμοῦ μὲν*. Legendum fortasse, *συνεγράμματα*, sic enim de eadem re Nicephorus: *καὶ ὁ τῷ τῷ αἰρέσει ὡς ἔστιν ὑπερβαίνειν ἀλλ' ὅτι εὐνοῦντο ὅτι αὐτὴν ἀλλοιῶσθαι, ἐξ ἀπαμίας τῆς οὐκίας ὁμοῦ μὲν* *συνεγράμματα* *αὐτὴν ἰδὲ καὶ ὑπερβαίνειν*. Quamquam nihil affirmo: nam Nicephori auctoritati parum tribuo. Geminam hanc ab Origenis victoriam dolo malo reticuit Georgius Syncellus, Græcorum omnium morem in suggillando Origene secutus. Nec absurdum fortasse fuerit iisdem conjungere temporibus Apellitarum profligationem, quos per Orientem grassantes coercuit Origenes, & per singulas quasque urbes infectatus concionibus repressit.

CA-

Baron. ad
A. 246. N.
2. 3. & 4.
Scalig. A.
nimadu.
in chron.
Euseb. ad
A. 2260.

Hallox. l. i.
c. 18.

Niceph. l.
scap. 25.

Baron. ad
A. 248. N.
1. 2.

Theodor.
Har. Fab.
l. 2. c. 8.
Niceph. l. 5.
c. 24.

A

CAPUT QUARTUM.

I. *Philippus Imperator interficitur. Subrogatur Decius. Septima persecutio.* II. *Origenes pro Christo gravissimos cruciatus sustinet.* III. *Librum de martyrio scribit ad eum Dionysius Alexandrinus.* IV. *Origenis modestia. Utrum ad vitandum Æthiopis stuprum Christi fidem ejuravit, & quo id tempore contigerit.* V. *Castigatur Criticorum nonnullorum temeritas.* VI. *Mortuo Decio vinculis solvitur Origenes. Decio succedunt Gallus & Volusianus.* VII. *Obit Origenes anno ætatis 69. Pereunt Gallus & Volusianus.* VIII. *Elogium Origenis.* IX. *Sepelitur Tyri. Vana de ejus salutē quæstio prætermittitur.* X. *Ipsius discipuli recensentur.*

I. **T**RIPLICEM hanc, quam proxime commemoravimus, adversus succrescentes hæreses velitationem videtur Origenes exercuisse postremis imperii Philippi annis; qui cum septimum jam annum rerum potiretur, Decii fraude Veronæ ab exercitu interfectus est. Subrogatur in ejus locum Decius, qui ut in Philippi memoriam incensus erat odio, Christianorum, quos visus erat caros habere Philippus dum viveret, res vastare, ac nomen funditus delere constituit. In teterrima hac igitur persecutione princeps occubuit Fabianus Pontifex maximus, in ejus locum suffectus est Cornelius. In carcerem quoque compacti sunt nobiles Episcopi, Alexander, is à quo inter Presbyteros quondam Origenes fuerat cooptatus, & Babylas: qui cum letho destinati in vinculis obissent, huic Fabius, illi Mazabanes successit. Et quid eos omnes recensere attinet, quos funestissima illa Ecclesiæ clades consumpsit? Referta sunt eorum nominibus antiqua Martyrologia. Sed Palæstinam præcipue ea strages affecit: multi siquidem Origenis exhortationibus accensi Decii furoribus sese fortiter objecerunt.

II. Qui Tyrum jam ante concessisse Origenem credunt, quam Christiani à Decio oppugnari cepti sint, facile iis assentior: secessus annum assignare, hariolari est. In eum certe maxima Persecutionis hujus gravitas incubuit, quam eadem pertulit constantia, qua aliis eam ut perferrent, auctor fuerat. Nam primum in profundum carcerem detrusus est; torquis ferreus collo injectus; pedes ligneis pedicis grandi intervallo invicem remotis ita inserti sunt, ut divaricatis cruribus distractum corpus per multos dies dirissime torqueretur: intentabantur ignium & suppliciorum minæ, ac multiplici denique tormento senile corpus cruciabatur. Altem ille contra, & erectum animum super fortunam gerens, & vitam suam post Christi fidem ducens omnes asperitates superavit. Ac secum præclare actum existimasset, si extremum ab eo supplicium improbus expetivisset iudex, cui unum id fuit propositum, omnes martyrii cruciatus innocentissimo homini infligere, eundem vero sperata per mortem martyrii mercede privare. Ostentatum itaque certaminis & laborum præmium in aliud tempus dilatum est.

III. Bene autem de se merito magistro, dum in tormentis esset, optimus discipulus, & veteris amicitiae memor Dionysius Alexandrinus non defuit, librumque ad eum de martyrio scripsit, quo animum illi dolore ac miseria tabescentem relevaret, & ei solatii præstaret vicem, qui aliis hanc omnibus præbere solitus erat.

IV. Nicephorus Eusebii perpetuus affector ducem suum hic deserit, & in atroces adversus Origenem, more recentium Græcorum, calumnias divertit. Eum ait modestia ac Christiana humilitate, quæ virtutum omnium parens est, amissa, in Deciana Persecutione tormentis afflictum, suam quidem constantiam ac fidem Ecclesiæ præstitisse; verum admoto Æthiope qui castissimo corpori illuderet, thura Diis adolere maluisse, quam ejusmodi probum in se admittere: atque inde divina gratia cum excidisset, in varias hæreses delapsus, multisque in errorem inductis, ab Ecclesiâ Christi longo post tempore fuisse exterminatum. Hæc habet Nicephorus, quæ ad veritatis amissam revocata, & cum Veterum scriptis, unde deprompta sunt, conflictâ, fidem suam decoquent. Nimiam enim sibi superbiam tunc sumxisse Origenem, quamvis ante Nicephorum scripserint Anastasius Bibliothecarius, & Zonaras, vix equidem credo, qui subjectissime de se ac demississime in libris à se hoc tempore scriptis & loquitur & sentit. Ad hæc postquam in Persecutione Deciana nuntium Christo remisisse Origenem scripsit, addit in multas deinde incidisse hæreses, multisque errandi causam dedisse, ac multo post tempore Christianorum communione fuisse privatum: quæ secum manifesto pugnant, cum per paucis ante Origenis obitum an-

Niceph. lib.
5. cap. 32.

Anast. in
Hist. ad A.

Chr. 244.
Zonar.

Hist. lib. 2.

nis instinctus furore Decius Christianis bellum indixit. Sciendum præterea id hauisse A Nicephorum ex Epiphanio, qui hanc Origenis perduellionem narrans Hær. 64. cap. 2. de Persecutione Deciana altum fileit, quemadmodum Cedrenus, & Suidas: in libro autem Demenſ. & Ponder. cum Decianæ Persecutionis meminit, Origenem quidem multa tunc perpeſſum fuiſſe docet, Æthiopem vero neutiquam commemorat. Nec commemorat certe Johannes Zonaras, qui eum tamen tormentis victum sub Decio à fide deſciſſe tradit; & arrogantia elatum pravorum dogmatum auctorem fuiſſe. Zonaram ſefellerunt malè accepta hæc Epiphanii verba: *καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ὀρίγην πολλὰ πειρασθὲν εἰς τὴν ὁρμήν αὐτοῦ ἐκ ἐπιδόσεως*, obſtante nimirum ſævitia iudicis, non Origenis perſidia, quo minus martyrii coronam conſequeretur. Male ea quoque intellecta ſunt ab Anaſtaſio Bibliothecario, & ad annum Chriſti 244. perperam relata: quo anno imperium adeptus eſt Philippus, ſexen- B nio coque amplius ante Decianam Persecutionem. Glycas autem Epiphanium ſectatus, & quicumque hoc Origenis facinus Decianæ Persecutionis temporibus assignant, minime quidem Epiphanium auctorem habent. Imo vero, aperte illis contradicere, ſi quis ad narrationis illius contextum animadvertat, plane fatebitur: id quippe Alexandriæ contigisse ſcribit, atque Origenem idcirco ab Ecclesia fuiſſe deſectum; cumque ſeirriſui eſſe perdoletur, patria excelliſſe. At Deciana tempeſtate neque Alexandriæ fuiſſe Origenem, neque ab Ecclesiæ communione ſegregatum, neque Alexandria fuiſſe proſectum vel docuit quicquam, vel credi poteſt, & ex Euſebii, ipſiusque Nicephori, & aliorum hiſtoriis ſatis reſellitur. Quæ quidem omnia huic apprime ætati conveniunt, in quam factum illud coniecimus, Nam & tum Ale- C xandriæ verſabatur Origenes, & ſtatim poſt flagitium reliquit Alexandriam, & à Chriſtianorum ſocietate depulſus eſt, nec multo poſt Hieroſolymam adiit, ubi in publico Chriſtianorum cœtu commiſſum ſcelus lacrymis proſectus eſt. Quamvis autem rebus Chriſtianis faveret, qui tunc Imperio potiebatur Severus Alexander, eas tamen pro libidine divexabant provinciarum rectores, Chriſtianosque complures neci dabant. Id declarant Eccleſiaſtici Annales, & Martyrologia. Conſtat ergo hallucinatum Nicephorum, nec ad Decianam cladem hoc Origenis facinus ullo modo pertinere.

Verum præpoſtere agimus qui rei hujus perſecutamur tempus, reſne ipſa fuerit aliquando, certum nondum habemus. Quamvis enim clariffimo monumento conſignatum id ex- ter in libris Epiphanii, egregii ſcriptoris & antiqui, rem tamen ſuum ad examen revocavit D Baronius, ut diximus, conſectamque iudicavit, & ne manus cum Epiphanio conſerere cogeretur, aſſutum ejus ſcriptis fragmentum illud & inſertum pronuntiavit, Baronio aſſenſi ſunt Halloxius, Raynaudus, & Valeſius; contradixit Petavius. Nos utriusque partis rationibus adductis, nihil præiudicii vel auctoritati tribuentes noſtram ſententiam paucis exponemus. Rationum Baronii ſumma hæc eſt. Si reſ ita ſe haberet, uti expreſſa haberetur apud Epiphanium, meminiffent utique ejus, vel obijciendo Origenis adverſarii Theophilus, & Hieronymus; vel reſutando fautores ejus Euſebius, Pamphilus, & Rufinus; vel veſtuſti Patres Auguſtinus, Vincentius Lirinienſis, alique, qui de eo ſuſe & explicite egerunt, & in controverſiis Juſtiniani ævo adverſus Origenem tanto ſtudio agitatis aliqua tandem facinoris ejus fuiſſet inſecta mentio; nec id quoque prætermiſſet Porphy- E rius, cum Ammonium à Chriſto ad Ethnicorum partes tranſſuſſe commentus eſt: reſ hæc ab illis eſt ſilentio prætermiſſa: igitur ne vera quidem. Eadem hæc fere re- præſentat Halloxius, & amplificat dicendo ac dilatat, unumque addit quod animadverſio- ne dignum eſt, cum fabulæ iſtius primum videri inventorem qui Juſtiniano Imperatori di- ctavit Epiſtolam ad Menam Conſtantinopolitanum Patriarcham adverſus Origenem, quæ in Concilio V. Acta relata eſt. Cur ita ſentiret, non appoſuit; & vero quid apponeret non habuit; nullis enim aucto-ribus, nullis argumentis reſ falſa poterat approbari; facti ſiqui- dem illius præter Epiphanium meminit Nemeſius Juſtiniano antiquior; meminit & Leon- tius Byzantius, quem Bellarminus Quinta Synodo ſuperiorem fuiſſe cenſet. Huc adde ido- lolatriæ quidem Origenem hac Epiſtola Juſtinianum arceſſere; de Æthiope ne verbum F quidem injicere. Neque certe probabile eſt in Encyclica hac Epiſtola ad univerſos Epiſco- pos deſtinata, Imperatorem, vel qui nomine Imperatoris ſcripſit, mendacium re nulla po- ſtulante conſectum, Patribus in os objeciſſe, viris non illiteratis, & rei inaudite novitatem proculdubio miraturis, ejusque falſitatem facile perſpecturis. Repudiata igitur hac Halloxi con- jectura, Baronium ipſum adoriatur. Ac primum fateatur neceſſe eſt admiſſum ab Ori- gene idololatriæ ſcelus Nemeſio, Leontio, & Juſtiniano notum ac commemoratum fuiſſe. Ejus autem tacendi eas habuerunt cauſas Origeniani oppugnatores nominis, quas ex- ponit Petavius; vel quod ad ventilanda nimirum Origenis dogmata ætenti, admiſſum hu- manitus flagitium neglexerint; vel quod emendatum pœnitentia crimen objicere, illibe- rale & iniquum eſſe duxerint. Quas ad cauſas, illas etiam acceſſiſſe puto, cur id reticerent Orige-

Zonar. ib.

Glyc. An-
nal. part. 3.

Bar. ad A.

253. N. 120

Ch. ſeq.

Hall. Orig.

def. libr. 4.

queſt. 3. &

Not. p. 35.

36. 37.

Theoph.

Rayn. Ho-

plothece

ſect. 2. ſerie

1. cap. 2.

Valeſ. ad

Euſeb. Hiſt.

1.6. cap. 39.

Petav. A.

nimadver.

ad Epiph.

Hær. 64.

cap. 2. &

ad libr.

de pond. &

Nemeſ.

cap. 30.

Leont.

Schol.

Action. 10.

A Origenis adversarii, quod licet sacrificatorum se recepisset, non ipse tamen, sed qui cum circumstantibus facinoris auctores & impulsores, manibus ejus apprehensis & excussis ipsi videntur foco thus intulisse: quod licet ab Ecclesia fuisset ob eam causam ejectus Demetrii compluriumque Episcoporum judicio, ab Alexandro tamen, & Theodotio Episcopis tanta esset charitate susceptus, ejusque patrocinium tanto studio complexæ essent Arabia, Palestina, Phœnicia, & Achaia Ecclesiae, ut ea re fere criminis depulso contineretur; quod licet capitalis sit vel tenuis admixta idololatriæ suspicio, & graviter peccasse Origenem fatendum sit, minime tamen hoc nomine posset accusari, quin ejus ingens pudicitiae studium una prædicaretur: quod denique diris sub Decio singulari constantia tolerantis tormentis, prioris criminis noxam satis correxisse, ejusque luisse poenas, & pristinam mollitiem expiatis videretur. Atque iisdem fere rationibus, quo minus id Christianis exprobraret, absteritum fuisse Porphyrium existimo. Quod nullus ergo vitio dederat, quamobrem quisquam excusaret, ratio nulla fuit. Inde par apud multos ea de re silentium, Eusebium autem, cur id scribendo prætermitteret, eo fuisse impulsam jam supra dixi, quod in Apologia pro Origene hoc & ejusmodi plurima fuisset complexus, quæ ad Historiæ suæ propositum non omnino accommoda, quippe quæ res ad universam Ecclesiam spectantes exequeretur, repetere insuper habuit. Jacent igitur collecta à Baronio adversus hunc Epiphani locum argumenta, quem vel ipsa styli similitudo, ut recte notavit Peravius, satis Epiphano adjudicat.

V. Cautius equidem ac reverentius Antiquorum, sed Patrum præsertim monumenta catingi vellem. Nam quamvis parce, & non sine aliqua verisimilitudine manus Epiphano attulerit hoc loco Baronius, homo ut excellens ejus ingenium, & singularem doctrinam fileam, sagacissimæ in arte Critica & acerrimæ naris; hoc tamen exemplum in sequens ævum labem trahere potest, ut tanti viri auctoritate producti literati homines, venerandæ vetustatis operibus illudere, eaque ad libitum recoquere, ac incudi suæ reddere fortasse ausuri sint. Quæsi si sane multum ac diu, plusne perniciæ in literas an utilitatis Criticæ ars intulerit. Quot enim sana & integra Veterum scripta pervertit Criticorum temeritas, dum quidquid minus mente perciperent, id ad arbitrium suum refugiendi licentiam sibi fecerunt? Quot volumina suis tota detraxerunt scriptoribus, alienis attribuerunt? Differor ira, quotiescunque viles de plebe Grammaticorum literatores bonis Auctoribus in scitiae suæ virus aspergentes video; & si quando nova vox, & Lexicographis incognita sese det, eam absque cunctatione obelo suo jugulantes, & obtrusis suis conjecturis per summam audaciam nobis fucum facientes. Et tum vel maxime sese Criticos dici amant, sibi que placent, quando nobis Auctorum larvas, veris ipsis deformatis Auctoribus objecerunt. Atque hæc pestis nihil non pervagata est, Plurimæ quidem sordes vel per temporis diuturnitatem, vel per librariorum fœcundiam Antiquorum scriptis allini atque adhærescere sinitæ sunt: at eas non nisi manifestas elui, nec quicquam nisi vel manuscriptorum Codicum ope, vel certis & evidentibus argumentis supponi, & in Notas potius extra Auctoris ipsius contextum, quantumvis acute cogitatas conjecturas rejici velim. Sed hæc erant alterius loci. Nunc ad rem.

E VI. Quoto Decii anno cruciatibus tortus fuerit Origenes, nescitur; at cum biennium Decius in imperio non expleverit, levis est dubitatio. Id videtur anno Christi 250. Origenis 65. attribuendum. Nec apparet item, quomodo vinculis elapsus sit, Ego vero id per obitum Decii contigisse opinor, quo à Barbaris deletio cum exercitu, imperium cepit Vibius Gallus, ascito in consortium Volusiano filio. Tunc enim tranquillatis Christianorum rebus, libertatem quoque suam adeptum Origenem verisimile est. Atne tum quidem ætas ad senium deversa, laboribus fractum, otio ac desidia mollivit: sed vix ægritudine relaxatus ac miseria, quæ cum in Decii lanienæ pæne eliserat, aliis quos eadem afflixerat clades, utilia solatia per Epistolas subministravit. Id ostendebant innumera ejus Epistolæ, quæ post Decianam vastationem scriptæ, & multo post à piis & studiosis hominibus servatæ vetustate demum perierunt. Aliane præterea ante mortem literis mandaverit, quoniam de eo nihil antiqui Scriptores tradidere, compertum non est. Vix credi tamen potest impatientissimum otii ingenium ab assueto scribendi labore, quo tot elucubrata feruntur librorum millia, conquievisse.

VII. Jamque novem ac sexaginta Origenes confecerat annos, cum labore & annis confectum tempestitiva mors Tyri consumit, anno post Christi ortum 254. quo anno Interamniæ Gallus, & Volusianus interfecti sunt. Cum enim natum eum demonstraverimus anno post Christum 185. adjectis 69. quot vitæ explevit annos; omnino efficitur summa annorum 254. Quamvis autem ita scripserit Eusebius: *ὁ γενὸν κατὰ φασγύρα γὰρ καὶ σφαγῆς. Euseb. lib. 7. cap. 3.* καὶ ἀεὶ ζῶντι ἐν τῷ ἱερὲς θρόνῳ τῆς ἑκκλησίας ἐδοκίμασεν τὸν ἀποστόλου ἐν τῇ τελευταίᾳ, non iis præcise significavit hoc ipso tempore obiisse Origenem, quo Gallus extincto Decio successit; quod

quod nonnulli perperam opinati sunt; sed imperium tenente Gallo, fato functum Origenem fuisse. Scribit Photius Cod. 118. narrare Pamphilum, aliosque complures, Origenis vitam & res gestas ex iis ipsis qui hominem viderant persecutatos, in Deciana Strage martyrio ipsum vitam finivisse. Id refellit Photius, Galli & Volusiani temporibus decessisse hunc asserens; ex eiusque Epistolis post Decii mortem datis sententiam suam roborat. Infelicem miserabiliter periisse pronunciat Nicephorus, levis Auditor, neque quid scribat satis pensi habens: inde adeo sic sentiens quod eum post idololatriam erroribus implicatum, in impietate diem clausisse crediderit. At contra Theotimus Tomitanus Episcopus, notæ pietatis Antistes, præclara eum morte defunctum fuisse adversus Epiphanium asseveravit.

Socrat. lib.
6. cap. 12.

VIII. Atque hunc demum vitæ finem habuit Origenes Adamantius, vir in Ecclesia Dei B longe maximus; quem præter prosapiam avita in Christum pietate, & Leonidæ patris martyrio claræ propriæ virtutes nobilitarunt; ingens martyrii desiderium, contestatus amor pudicitiae ac paupertatis, perpetua voluptatum contentio, proluxa fidei Christianæ propagandæ voluntas, servandarum ab aeterno interitu animarum vehementer cupiditas, inlicita in laboribus constantia, singularis in periculis fortitudo, insignis adversum omnes mansuetudo & obsequentia, commemorabilis in magno splendore modestia, & rara morum sanctitudo: portento ad hæc ingenii vis, memoria expromta, quam & herbæ cujusdam à se repertæ usu auxisse fertur, minime licet assentiente Epiphanio, subtile iudicium, mirus in dicendo lepos, oratio ad persuadendum efficax, acris læpe & vehemens, nec tam virtutibus ornandis facta quam carpendis vitiis, mirabilis humanarum, divinarumque rerum scientia, C ut nemo esset primarum artium magis princeps. Nec fama meritis inferior; summa apud proceres gratia, par apud Ecclesiæ principes auctoritas. Verum egregias vel à natura collatas, vel comparatas ab arte dotes obscurabant præceps quidam animi calor, neque satis considerata sacrarum literarum tractatio, & prope temerarium reconditorum ac supra mentis humanæ caput positorum Dei mysteriorum evolvendi studium; quibus vitiis partæ virtutibus suis jam ante invidiæ causam in se erumpendi dedit. Exarsit in eum tota pene Ecclesia: calumniis vexatus, maledictis confixus, proscissus scriptis, percussus anathematis, ab Ecclesia segregatus multorum Episcoporum sufragiis, patria eum ipsa dejectus est, homo mitis & injuriæ opportuus; ut non facile existimari possit, majorine hominum flo- D ruerit gratia, an odio flagaverit. Quisquis tamen ex veritate rem spectaverit, fatebitur dubio procul longe pluribus eum virtutibus enituisse quam vitiis, quæ tanquam nævi aliqui eximio corpori, sic animo excellenti adhæserunt.

Wern. in
Falsic.
temp.

IX. Sepultura affectus est Tyri; cujus sepulchri vestigia hodieque superesse prædicant, qui hæc loca lustrarunt. De salute Origenis disputationem à multis motam fuisse scio, quorum alii cælo pro meritis donatum credunt; alii contra, inter quos Georgius Synellus, æternam animæ jacturam fecisse affirmant. Vana, & inanis quæstio, quam nos ad necessaria properantes is disceptandam relinquimus, qui tantum ingenio suo licere volunt. *Grandis labyrinthus*, inquit barbare Wernerus Westphalus, sed vere, à *diversis textitur de Samson, Salomone, Trajano, & ipso Origene, an videlicet salvati sint, an non: quæ quia sine periculo nesciuntur, nec etiam Ecclesia certificata est de his, Domino totaliter committenda sunt.* E

Hieron. in
l. de script.
Eccles. in
Tryphon.

X. Prodierunt è Schola Origenis viri pietate insignes & doctrina Plutarchus, Serenus, Heraclides, Heron, Serenus alter, Heras, & Basilides, acerbos cruciatus, & mortem denique ipsam Christi nomine perpelli: Heraclas item Plutarchi hujus frater, Origenis primum discipulus, tum in docendo socius, deinde successor, ac Episcopus demum Alexandrinus; Dionysius Alexandrinæ Ecclesiæ post Heraclæ mortem Antistes, eruditione & scriptis longe celeberrimus; Gregorius ille à miraculis cognomen adeptus, Neocæsariensis Episcopus, qui æqualibus suis omnibus Origenem ætate jam affectum in familiaritate anteposuit; Athenodorus Gregorii frater; Tryphon rara Scripturæ peritia illustris, cujus & nonnullas ad Origenem Epistolas suis temporibus extitisse tradit Hieronymus; Firmilianus Cæsariensis in Cappodocia præsul, Origeni sic deditus, ut ejus conveniendi causa F patria relicta longum ac difficile iter constitueret. Annumeranda his quoque Barbara Nicomedensis virgo, genere nobilis, eruditione clara, ab Origene primum per epistolas & Valentinum Presbyterum ad eam missum ab Ethnicorum superstitione revocata, & Christi mysteriis instituta, ac tandem in Maximini persecutione sævissime ex cruciata, & securi percussa. Tum autem ex Origenis epistolis Christi fidem hausit, postquam Presbyterii dignitate auctus Alexandriam ex Achaia reversus est. Ab eo quippe jam Presbytero Alexandria data est ad ipsam Epistola, quæ in ejus Acta inserta est. Potamiænam virginem nobilissimam martyrio claram inter Origenis discipulas Rufinus & Nicephorus recensent: sed fucum iis fecit Eusebii locus non satis attente perspectus, ubi in hanc seriem disertis verbis septimus refertur Basilides; de Potamiæna vero talis nulla apud eum suspicio est. Quo magis

A magis mirandum est ab erudito viro in hunc censum Potamianam adscribi, Basilide expun-
cto. Quasi vero parum credibile sit virum bellicæ rei deditum, cum Origenis fama per-
motus esset, accessisse ad eum, & nonnulla rerum Christianarum accepta ab eo notitia, cum
Potamianam ad supplicium pro munere suo deduceret, eam ad improborum hominum pe-
tulantiâ prohibuisse, ab eaque postmodum jam fato functa secundum quietem excitatum,
Christi fidem palam fuisse professum. Huc etiam confert Nicephorus Alexandrum Hie-
rosolymitanum Episcopum, & Cæsariensem Theotistum; quibus Mammæam quoque ad-
jungere, & memoratum illum ab Eusebio Arabiæ Præsidem rationi consentaneum est. De-
nique *Innumerari*, inquit Vincentius Lirinensis, *ex sinu suo Doctores, innumeri Sacerdotes, Con-*
fessores, & Martyres extiterunt.

Niceph. l.
5. cap. 20.
Euseb. l. 6.
Hist. c. 19.
Vincent.
Lirin. adv.
Har. Com-
monitorio
1. cap. 23.

ORIGENIANORUM

LIBER SECVNDVS.

ORIGENIS DOCTRINA.

Libri secundi partitio.

E XPLICATA Origenis vita; institutus ordo postulat ut ad exponendam ejus doctri-
nam progrediamur. Id propositum fronte simplex, multiplex sane est in recessu: nam
& de eruditione Origenis, & iis quibus potissimum dum viveret animum informa-
vit artibus & studiis, nonnulla præmittenda erunt. Tum dogmata illius suis distincta pro-
ponentur capitibus; non ea quidem quæ Ecclesiæ decretis consona universa tulerunt suffra-
gia, vel quæ levioris sunt momenti; sed quæ majoris in Ecclesiâ ponderis à communibus &
receptis sunt aliena sententiis; eaque præsertim quæ Patrum subinde censuris & Anathe-
matis Synodorum vexata sunt. Quibus subjungetur Origenianæ doctrinæ, non dicam Apo-
logia; nam neque ausim, neque sane velim, sed accuratum & præjudiciis omnibus liberum
ac solutum examen. Hinc ad ipsam Dogmatum illorum describendam summam fortun-
nam accedemus, ut quas excitavit in Ecclesiâ procellas, quantis partium studiis oppugnata
& propugnata sint, palam fiat. Atque ita in capita quatuor Liber iste distribuitur. I. agitur de
eruditione Origenis. II. Dogmata ipsius excutiuntur. III. Doctrinæ ejus generale examen
continetur. IV. Fortuna doctrinæ ejusdem narratur.

CAPUT PRIMUM.

ORIGENIS ERUDITIO.

I. *Scriptura callentissimus fuit Origenes, II. sed Ebraicæ linguæ parum consultus, Sa-*
maritana vero penitus ignarus. III. Scriptura Interpretes, scriptoresque Ecclesiasticos stu-
diose legi: IV. Sacra doctrinæ causa excoluit τὰ ἱερὰ, Philosophiam præsertim; V. sed
& reliquas disciplinas.

I. PRIMUM illud ac præcipuum fuit Origenis à teneris pueritiæ annis ad obitum
usque studium, ad interiorē ac reconditam sacrarum literarum peritiā pene-
trare. In quo quidem ita se tractavit ut admirabile esset, nec quisquam deinde
tantum in ea exercitatione consecutus sit; sive literam ipsam, quemadmodum vocant,
spectes, quam totam memoriâ ita commendaverat, ut locos omnes ex tempore, etiam li-
bris inconsultis, apposite recitaret; sive intimos ac latentes sensus, quos tanta sagacitate
eruit, ὡς ἐξ ἐνός, inquit Suidas, πάντας τοὺς μετέπειτα τῆ ἐκκλησίας διδασκαλὸς καὶ ἀφορμὴς εἰληφέναι.

d

Id